

JAN 07 2002

JAN - 3 2002

ITHACA, NY 14853

Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1999 (Lepidoptera)

K. J. HUISMAN, J. C. KOSTER, E. J. VAN NIEUKERKEN & S. A. ULENBERG

HUISMAN, K. J., J. C. KOSTER, E. J. VAN NIEUKERKEN & S. A. ULENBERG, 2001. NEW AND INTERESTING MICROLEPIDOPTERA FROM THE NETHERLANDS IN THE YEAR 1999 (LEPIDOPTERA). – *ENT. BER., AMST.* 61 (12): 169-199.

Abstract: This is the twelfth compilation of interesting Microlepidoptera collected in The Netherlands, covering the year 1999. *Cochylidia richteriana* (Tortricidae) is recorded for the first time from The Netherlands: two females were swept from vegetation in the extreme south of the country. In 1999 *Cameraria ohridella* (Gracillariidae), appeared to be established in The Netherlands, we refer to its discovery. The following rare or interesting species are mentioned here: *Ectoedemia quinquella* (Nepticulidae), the second Dutch locality; the very rare *Depressaria pulcherrimella* (Depressariidae) was found in the province Zuid-Holland; a third locality of both *Aristotelia subdecurtella* and *Monochroa arundinetella* (Gelechiidae) for The Netherlands in the province of Overijssel; the occurrence of *Mirificarma eburnella* (Gelechiidae) in The Netherlands is confirmed: two specimens in a Malaise trap in the province Limburg; earlier records are discussed: they are either wrong or uncertain. An explanation of the nomenclature of *Nemophora violellus* (Stainton) (Adelidae) is given, the diagnostic differences in the first tergites of *Helcystogramma lutatella* and *H. rufescens* (Gelechiidae) are discussed and *Lithospermum officinale* is recorded as new hostplant for *Dialectica imperialella* (Gracillariidae).

K. J. Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep.

J. C. Koster & E. J. van Nieukerken, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA Leiden.

E-mail: Sjaak.Koster@wxs.nl / nieukerken@nnm.nl.

S. A. Ulenberg, Zoölogisch Museum Amsterdam, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam.

Inleiding

Dit is het twaalfde jaarlijks overzicht van Microlepidoptera in Nederland. Het betreft in de eerste plaats vondsten uit 1999, aangevuld met in 1999 beschikbaar gekomen gegevens van eerdere jaren. In een enkel geval zijn aanvullende gegevens uit 2000 opgenomen.

Deze lijsten zijn begonnen op initiatief van de sectie Snellen van de Nederlandse Entomologische Vereniging met als eerste die over de jaren 1982-1983 (Gielis et al., 1985). De eerste vier hadden een breed auteurschap met telkens een wisselende eerste auteur. Om praktische redenen waren vanaf de lijst over 1988-1991 Huisman & Koster de enige auteurs.

Het auteurschap is nu weer uitgebreid door opname van de conservatoren van de collecties Microlepidoptera van de beide grote nationale musea. Hiermee is een betere aansluiting verkregen met deze musea, met directe toegang tot de collecties, en een eenvoudiger toegang tot de meest recente literatuurgege-

vens, de databanken van de musea en voor zover mogelijk van de daarbij aangesloten organisaties.

Het jaar 1999 was een redelijk goed jaar voor Microlepidoptera; zie voor een overzicht van de weersgesteldheid van dit warme en natte jaar De Vos (2000). In deze lijst melden we gegevens over het grote aantal van 158 soorten, waaronder één nieuwe soort voor de fauna: *Cochylidia richteriana* (Tortricidae). Twee exemplaren werden gesleept uit vegetatie in Zuid-Limburg. Het jaar 1999 was het jaar waarin de zich in Europa snel uitbreidende paardenkastanjemineermot *Cameraria ohridella* (Gracillariidae) ook voor het eerst in Nederland werd vastgesteld, nu reeds in grote delen van het land (Stigter et al., 2000). Bijzondere vondsten zijn verder o.a.: *Ectoedemia quinquella* (Nepticulidae), waarvan we een tweede vindplaats in Zuid-Limburg melden; de zeldzame *Depressaria pulcherrimella* (Depressariidae) in Zuid-Holland; een derde vindplaats van respectievelijk *Aristotelia subdecurtella* en *Monochroa arundinetella* (Gele-

chiidae) in Nederland in de provincie Overijssel; het voorkomen van *Mirificarma eburnella* (Gelechiidae) in ons land wordt bevestigd door de vondst van twee exemplaren in een malaiseval in Limburg, de laatste vangst uit 1961 blijkt een onjuiste determinatie en de twee eerdere vangsten zijn onzeker door het ontbreken van materiaal. Verder wordt de nomenclatuur van *Nemophora violellus* (Stainton) (Adelidae), waarover in het recente verleden nogal eens verwarring is ontstaan, uitvoerig belicht. Van *Helcystogramma lutatella* en *H. rufescens* (Gelechiidae) wordt de diagnostiek besproken aan de hand van de verschillen in het eerste tergiet. Tenslotte melden we glad parelzaad (*Lithospermum officinale* L.) als een niet eerder gemelde voedselplant voor *Dialectica imperialella* (Gracillariidae).

Omdat we met deze lijsten ook een zo volledig mogelijk overzicht van Nederlandse vondsten van Microlepidoptera beogen te geven, wordt verwezen naar elders gepubliceerde gegevens van negen soorten, waaronder zes soorten nieuw voor de fauna, en naar twee overzichten van genera (*Scrobipalpa* en *Bryotropha*). We verwijzen naar in 1999 en 2000 gepubliceerde gegevens tot en met 31 december 2000. Meldingen in verslagen van bijeenkomsten in de nieuwsbrief 'Franje' van de sectie Snellen worden hier als nieuwe waarneming opgegeven, indien zulke vondsten interessant zijn. Naast de faunistische artikelen die enkele soorten betroffen, zijn in deze periode ook enkele interessante analyses van de verspreiding van Nederlandse Microlepidoptera verschenen (Ellis et al. 1999a en b).

De opzet van de jaarlijst is in grote lijnen hetzelfde gebleven. Als handreiking voor de gebruikers geven we bij elke soort gecodeerd tussen vierkante haken na de naam aan in welke eerdere lijsten deze is behandeld. Hiermee zijn deze meldingen altijd toegankelijk, ook als er niet direct naar verwezen wordt. Voor de nomenclatuur hebben we ook nu gebruik gemaakt van de Europese naamlijst van Karsholt & Razowski (1996). Uniformiteit van nomenclatuur op supranationaal niveau is zeer ge-

wenst en wordt binnenkort hopelijk nog verbeterd door een nieuwe Europese lijst of databank, de Fauna Europaea (zie <http://www.faunaeur.org/>). Vooruitlopend op deze nieuwe lijst wordt hier in een drietal gevallen van de lijst van Karsholt & Razowski afgeweken en baseren we de naamgeving op onlangs verschenen publicaties: voor de Elachistidae s. str. Kaila (1999), voor de Teleiodini (Gelechiidae) Huemer & Karsholt (1999) en voor een deel van de Laspeyresiini (Tortricidae) Komai (1999). Namen in de recente lijst van Kuchlein & De Vos (1999) die daar van afwijken, worden als synoniem weergegeven.

De vindplaatsen zijn alfabetisch per provincie gerangschikt, de provincies van noord naar zuid. Soms worden nauwkeurige vindplaatsomschrijvingen voorzien van de coördinaten van het kilometerhok van de rijksdriehoeksmeting (zgn. Amersfoortcoördinaten); deze volgen tussen haakjes na de vindplaats. Voor de provincies gebruiken we nu een standaard tweelettercode (zie hieronder).

Indien het aantal exemplaren niet wordt vermeld, betreft de vangst slechts één exemplaar. De verantwoordelijkheid voor de determinaties ligt bij de inzenders, maar diverse moeilijke soorten zijn door de auteurs gecontroleerd. Tenzij anders vermeld, betreft het gevangen materiaal en bevindt het materiaal zich in de collectie van de verzamelaar.

Voor de meeste soorten hebben we de verspreiding gecontroleerd aan opgaven van de databank van de stichting 'TINEA'; deze gegevens zijn zonodig gebruikt bij het samenstellen van de hier opgenomen verspreidingskaarten.

Wij willen alle personen die gegevens hebben verstrekt voor deze jaarlijst van harte bedanken voor hun medewerking en verder ook R. de Vos (Amsterdam) die determinaties van H. Burgers, J. Stuurman en G. Withaar controleerde en J. Buszko (Torun, Polen), O. Karsholt (Kopenhagen) en P. Triberti (Verona) voor het verstrekken van informatie.

Gebruikte codes

Provincies

DR - Drenthe; FL - Flevoland; FR - Friesland; GE - Gelderland; GR - Groningen; LI - Limburg; NB - Noord-Brabant; NH - Noord-Holland; OV - Overijssel; UT - Utrecht; ZE - Zeeland; ZH - Zuid-Holland.

Verzamelaars, collecties

AC - A. L. Cox, Mook; AS - A. Schreurs, Kerkrade; BvA - B. van Aartsen, 't Harde; CB - C. van den Berg, Hoogland; CG - C. Gielis, Lexmond; CN - Ch. G. A. M. Naves, Drempt; DT - Databank TINEA; EvN - E. J. van Nieukerken, Leiden (coll. RMNH); FG - F. J. Groenen, Luyksgestel; GW - G. Withaar, Stadskanaal; HtH - H. ten Holt, Nijmegen; HW - H. W. van der Wolf, Nuenen; JCK - J. C. Koster, Callantsoog; JL - J. A. W. Lucas, Rotterdam; JS - J. W. Sinnema, Hemrik; JV - J. van Vuure, Kortgene; JW - J. B. Wolschrijn, Twello; JZ - J. H. H. Zwier, Yzevoorde; KH - K. J. Huisman, Wezep; KN - K. N. Nieuwland; LB - L. J. van Deventer, Drunen; MMJ - M. G. M. Jansen, Lienden; MS - M. van Stiphout, Posterholt; RMNH - Collectie Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden; RV - R. de Vos, Zaandam; SU - S. A. Ulenberg, Amsterdam; TJ - T. Jin, Leiden (in 1999-2000, coll. RMNH); TR - T. Rutten, Ballenstedt, Duitsland; ZMA - Collectie Zoölogisch Museum, Amsterdam.

Codes voor eerdere lijsten

[82]: 1982-1983 (Gielis et al. (1985)); [84]: 1984 (Huisman et al. (1986)); [85]: 1985 (Kuchlein et al. (1988)); [86]: [1986-1987] (Van Nieukerken et al. (1993)); [88]: 1988-1991 (Huisman & Koster (1994)); [92]: 1992 (Huisman & Koster (1995)); [93]: 1993 (Huisman & Koster (1996)); [94]: 1994 (Huisman & Koster (1997)); [95]: 1995 (Huisman & Koster (1998)); [96]: 1996 (Huisman & Koster (1999)); [97]: 1997-1998 (Huisman & Koster (2000)).

Nepticulidae

Stigmella freyella (Heyden) [82]

ZE: Westkapelse Zeedijk, (20-396), 20.ix.1999, veel rupsen in mijnen op akkerwinde (*Convolvulus arvensis* L.), 37♂, 38♀ e.l. 27.iii-25.iv.2000, EvN, TJ en CB.

Deze zeldzame mineerder van akker- en haagwinde (*Calystegia sepium* (L.) R.Br.) is alleen bekend van enkele plaatsen langs de kust en rond Amsterdam (Gielis et al., 1985, Kuchlein, 1993). Op de plaatsen waar de soort voorkomt worden echter meestal zeer grote aantallen rupsen gevonden. Bij gericht zoeken op zulke plaatsen is de soort ongetwijfeld meer te vinden.

Stigmella catharticella (Stainton) [96]

ZH: Oostvoorne, Voornes Duin, (62-435 en aangrenzende hokken), 20.x.1999, 1000-en mijnen op *Rhamnus cathartica* L, 5♂, 5♀ e.l. 30.iii-25.iv.2000, EvN en TJ.

Stigmella catharticella is in de duinen op zichzelf niet zeldzaam maar nergens is de soort zo talrijk als op Voorne, waar de voedselplant wegedoorn (*Rhamnus cathartica*) ook een veel voorkomende boom is. In oktober zaten de bomen vol met mijnen, de meeste op dat moment hetzij leeg of met geparasiteerde rupsen. Buiten de duinen is *S. catharticella* bekend van een verspreid aantal vindplaatsen, zowel op natuurlijke groeiplaatsen van wegedoorn, als de laatste jaren ook op aangeplante struiken.

Stigmella myrtillella (Stainton) (fig. 1)

FR: Oldeberkoop, 4.x.1992, mijnen, Ph. J. Zeinstra, DT. – DR: Ballo, Kampsheide (237-357), 17.x.1986, mijnen, EvN. – UT: Leusden-Zuid, landgoed Henschoten Den Treek, 21 en 24.x.1999, rupsen in bladmijnen op blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus* L.), 6 en 13.v.2000, 2♂, e.l., CB. – NB: Chaamsche Bosch (116-393), 7.xi.1979, rupsen + lege mijnen, EvN (RMNH & ZMA); Chaamsche Bosschen, Franse Baan (123-390), 27.x.1981, J. Bruin & R. Janssen, 1 rups; Strijbeeksche Heide (115-392), 12.vii.1982, 1 rups, EvN.

Op plaatsen met bosbes niet zeldzaam, maar vaak over het hoofd gezien. Vooral gewoon op de Veluwe. De gegevens van Noord-Brabant zijn afkomstig uit de archieven van onderzoek

Fig. 1. Verspreiding van *Stigmella myrtillella*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990, zeer kleine stippen: voor 1900.

aan de Vrije Universiteit. Nieuw voor Friesland, Utrecht en Noord-Brabant.

Stigmella assimilella (Zeller)

ZH: Oostvoorne, 14.vii.1987, 1♀; Ouddorp, 7.viii.1992, 1♀, 18.viii.1996, 1♂, 15.viii.2000, 1♂, KH.

Volgens de kaart in Kuchlein (1993) verbreid in de duinstreek en lokaal in het oosten van het land. De meeste van deze vondsten zijn echter gebaseerd op (vaak lege) mijnen op de ratelpopulier (*Populus tremula* L.), de volwassen vlinder wordt slechts zelden waargenomen.

Stigmella atricapitella (Haworth) [85, 88] (fig. 2)

ZH: Leiden, Merenwijk, buiten op raam, 28.viii.1988, 1♂, EvN. – LI: St. Pietersberg, ENCI-bos – Poppelmondedal, (175-314), 4.xi.1998, rupsen op *Quercus robur* L., 2♀ e.l. 9.-10.iv.1999, EvN.

Van de op eiken minerende *Stigmella*-soorten is *Stigmella atricapitella* de op één na zeldzaamste. Tot nu toe waren ons slechts zeven exemplaren van zes plaatsen bekend. De

Tinea-databank bevat nog meer gegevens, maar de meeste daarvan hebben betrekking op mijnen en zijn daarom als onbetrouwbaar buiten beschouwing gelaten. Deze *Stigmella*-soorten zijn als mijn meestal niet met zekerheid te determineren, met uitzondering van *S. basiguttella* (Heinemann). Alleen de gewone *S. roborella* (Johansson) kan men meestal wel op grond van mijnevondsten opgeven. De mijn van *S. atricapitella* lijkt vrij veel op die van *S. roborella*, maar is vaak meer gekronkeld en beperkt tot een kleiner gebied. Opmerkelijk was bij het verzamelen dat de rupsen van *S. atricapitella* een opvallend donkere kop en donkere platen op de prothorax bezitten (fig. 2, 3); in hoeverre dat altijd opgaat moet nog gezien worden. Mede om die reden zijn soortgelijke rupsen, verzameld op de Bemelerberg op 4.xi.1998, niet opgegeven.

Het lijkt erop dat *Stigmella atricapitella* een voorkeur heeft voor warme plaatsen, zoals geïsoleerde bomen op zuidhellingen of aan bosranden, soortgelijke plaatsen waar ook *Ectoedemia quinquella* wordt gevonden (zie hierna). Ook elders in Europa vond Van Nieukerken ze vaak op warme hellingen, veelal op donseik (*Quercus pubescens* Willd.). De vondst in Leiden is enigszins twijfelachtig: hoewel op dat tijdstip in het huis van de vanger geen kweken van eikenrupsen aanwezig waren, is het natuurlijk altijd mogelijk dat het exemplaar toch door hem van elders is aangevoerd. De vondst is hier voor de volledigheid opgenomen.

Bohemannia pulverosella (Stainton)

NH: Texel, De Cocksdorp, (118-574), 18.vii.1998, rupsen en lege mijnen op verwilderde appel (*Malus sylvestris* Mill.), 4♀ e.l. 19.iv.1999, EvN. – ZH: Barendrecht, 14.vii.1991, tientallen, meest lege, mijnen op een klein appelboompje, 1♀ e.l. 29.iv.1992, JCK.

Een zeldzame appelmineerder, waarvan de meeste vindplaatsen langs de kust liggen. De mijnen waren al eens eerder op Texel gevonden (Van Nieukerken, 1982; Kuchlein, 1993), maar vlinders tot nu toe niet. In Nederland is deze soort parthenogenetisch: er zijn alleen vrouwtjes bekend.

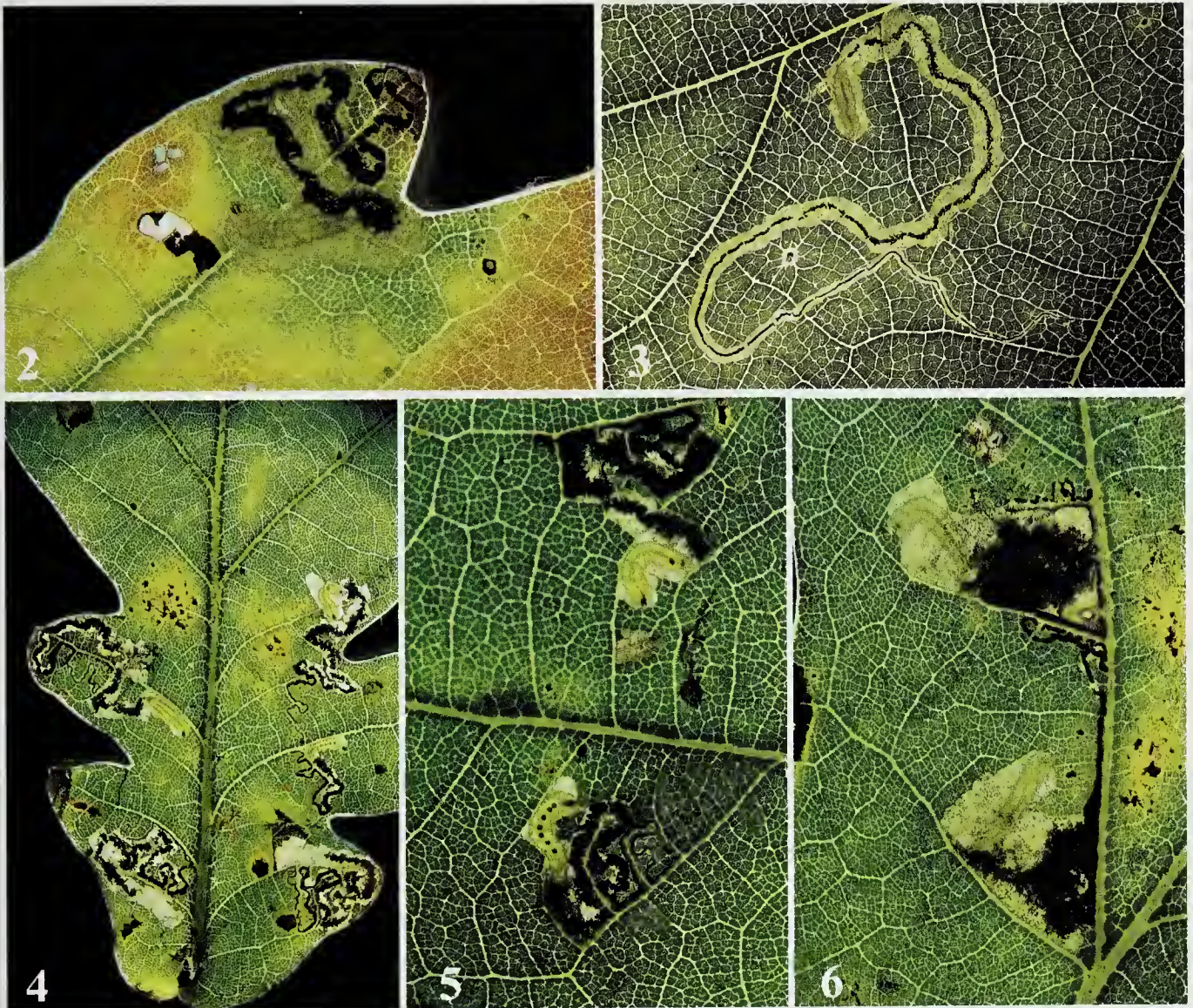

Fig. 2-6. Mijnen en rupsen van Nepticulidae op zomereik (*Quercus robur*). Foto's E. J. van Nieukerken. Fig. 2. *Stigmella atricapitella*, rups met donker kopkapsel en platen op prothorax, St. Pietersberg. Fig. 3. *Stigmella roborella* (Johansson), ter vergelijking: licht kopkapsel. Fig. 4, 5. *Ectoedemia quinquella*, rupsen, sommige nog met de karakteristieke plakjes. St. Pietersberg. Fig. 6. *Ectoedemia heringi*, rupsen met relatief lichte kop, St. Pietersberg.

Bohemannia auriciliella (Joannis) [86]

Kuchlein et al. (2000) melden twee nieuwe vondsten van deze uiterst zeldzame soort uit de Mariapeel en van Twello.

Ectoedemia (Etainia) decentella (Herrich-Schäffer) [93]

GE: Drempt, 4.vii.1999, CN; Wezep, 20.vi.1998, 1 ♂, KH.

De twaalfde en dertiende vindplaats van deze weinig gevonden soort, die vermoedelijk vanwege zijn levenswijze (mineren in de vruchten van gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus* L.) over het hoofd gezien wordt.

Ectoedemia (Zimmermannia) atrifrontella (Stainton) [84, 92, 97]

GE: Wezep, 26.viii.2000, 1 ♂, KH. – ZH: Ouddorp, 25.viii.1999, 1 ♀, KH.

Na de recente vondsten in Wezep (Huisman & Koster, 2000), nu weer één en bovendien een nieuwe uit het kustgebied. Eerder slechts van één plaats in de duinen bekend: Overveen. Nieuw voor Zuid-Holland.

Ectoedemia intimella (Zeller) [82, 85]

UT: Amersfoort, landgoed Schothorst, 19.x.1999, 13 rupsen in bladminen op grauwe wilg (*Salix cinerea* L.), 24.v-10.vi.2000, 3 ♂, 7 ♀ e.l., CB.

Nieuw voor Utrecht.

Ectoedemia quinquella (Bedell) [86]
(fig. 4, 5)

LI: Bemelerberg, (181-317), 20.x.1994, 6 jonge rupsen (kweek mislukt); 4.xi.1998 rupsen op *Quercus robur* L, 5♂, 4♀ e.l. 30.v-2.vi.1999, EvN; St. Pietersberg, ENCI-bos - Poppelmondedal, (175-314), 19.x.1994, 16 jonge rupsen (kweek mislukt), 4.xi.1998 en 11.xi.1999, veel rupsen op *Quercus robur*, 15♂, 4♀ e.l. resp. 31.v-5.vi.1999 en 8-11.v.2000, EvN en TJ.

Ectoedemia quinquella werd voor het eerst uit Nederland gemeld door Alders & Donner (1992), eveneens van de St. Pietersberg, op nagenoeg dezelfde plaats. Voor het eerst is de soort nu ook op een andere plaats gevonden, de Bemelerberg, onder vrijwel gelijke omstandigheden. Op beide plaatsen leeft *E. quinquella* op solitaire kleine zomereiken (*Quercus robur*) die op kalkgrasland groeien. Ook op de Belgische delen van de St. Pietersberg is de soort op zulke plaatsen gevonden, zodat we mogen aannemen dat *E. quinquella* beslist geen nieuwkomer is, maar hier vanouds thuishoort. In de Belgische Kempen en bij Ter-vuren werd *E. quinquella* al veel eerder gevonden (De Crombrughe, 1909; Van Nieukerken, 1985). Waarschijnlijk verplaatsen de populaties van deze vlinder zich naar jongere bomen met het dichtgroeien van het bos. Hierdoor is te verklaren dat Alders & Donner (1992) eerst alleen maar rupsen op één boom vonden: deze populatie was toen mogelijk pas gevestigd vanuit een andere nabijgelegen populatie. Inmiddels is *E. quinquella* op de St. Pietersberg verspreid over het halfopen terrein tussen het ENCI-bos en het kalkgrasland Poppelmondedal aan te treffen. *Ectoedemia quinquella* is één van de laatst in het jaar minerende soorten Nepticulidae, waarvan de zeer karakteristieke rupsen en mijnen relatief vaak gevonden worden in groene eilanden in afgevallen bladeren (fig. 4, 5).

Ectoedemia (*Ectoedemia*) *heringi* (Toll) [86]
(fig. 6)

LI: Bemelerberg, (181-317), 20.x.1994, enkele rupsen in mijn (kweek mislukt), 4.xi.1998, 1 rups op *Quercus robur*; EvN; St. Pietersberg, ENCI-bos - Poppelmondedal, (175-314), 4.xi.1998, 11.xi.1999, veel rupsen op *Quercus robur*, 16♂, 14♀ e.l. 28-31.v.1999 en 5-15.v.2000, EvN en TJ.

Ectoedemia heringi werd voor het eerst gemeld door Van Nieukerken et al. (1993), en is nu bekend van diverse plaatsen in het oosten van het land. In Limburg is de soort vermoedelijk wijder verbreid, gezien onder andere het voorkomen juist over de grens bij Noorbeek in het Belgische St. Martensvoeren (De Prins, 1998) en door Van Nieukerken verzamelde mijnen bij Slenaken, die vermoedelijk ook tot *heringi* behoren. De mijn en rups zijn niet altijd met zekerheid te herkennen. Lichte exemplaren van de rups lijken erg op *Ectoedemia albifasciella* (Heinemann), maar enkele onder die naam ingezette kweken leverden uiteindelijk vlinders van *E. heringi* op! Over het algemeen zijn rupsen van *E. albifasciella* veel eerder volgroeid, namelijk vanaf begin september. Dit betekent wel dat vondsten uitsluitend gebaseerd op mijnen met argwaan bekeken moeten worden. Zie figuur 6 voor een foto van de mijnen.

Ectoedemia minimella (Zetterstedt) [82, 86]

ZE: Oranjezon, N. Vrouwenpolder, (30-401), 20.ix.1999, lege mijnen op *Betula pubescens* Ehrh., EvN en TJ.

De karakteristieke mijnen waren helaas net verlaten, maar de determinatie is zeker. Een schaarse berkenmineerder die verspreid in de duinen en het oosten van het land voorkomt. Nieuw voor Zeeland.

Heliozelidae

Antispila treitschkiella (Fischer von Rösslerstamm) [92]

Kuchlein & Frankenhuyzen (1999) melden een opmerkelijke uitbreiding naar het noorden van deze eerst alleen uit Limburg bekende soort.

Adelidae

Nemophora violellus (Stainton) [88, 93]
(syn. *Adela violaria* Razowski)

FR: Haule, Blauwe bos, 11.vii.1997, 80 exx., H. Hoornveld. – OV: Lemelerveld, Lutzenberger ven, 20.vii.1999, 3♂, 1♀, gesleept, KH.

Het echtpaar Hoornveld uit Drachten meende in Haule op 11 juli *Adela reaumurella* (Linnaeus) te hebben waargenomen, maar deze vlinder vliegt veel vroeger (april-mei). Een exemplaar is door mevr. J. Sinnema gedetermineerd als *Nemophora violella*. Omdat de rups gebonden is aan klokjesgentiaan (*Gentiana pneumonanthe* L.) is dit een lokale vlinder, die echter nog op diverse plaatsen te vinden is (zie ook Van Nieukerken, 1993). Het aantal van 80 vlinders is uitzonderlijk hoog, de meeste meldingen betreffen veel kleinere aantallen.

In het Luttenberger ven is de soort samen met de op blauwe knoop (*Succisa pratensis* Moench) levende *Nemophora minimella* (Denis & Schiffermüller) gevonden. In het begin van de vorige eeuw kwam dit samengaan vaker voor, de laatste tientallen jaren is het in ons land niet meer waargenomen (Van Nieukerken, 1993). Bij eerdere bezoeken aan het Luttenberger ven in 1992 en 1993 door G. Flint en EvN (Huisman & Koster, 1996) werd alleen *N. violellus* gevonden.

Over de naam van deze soort bestaat enige verwarring, hoewel Karsholt (in Karsholt & Razowski, 1996: 301) de zaak duidelijk heeft uitgelegd. Toch duikt de naam *N. violaria* onder andere weer op in Leraut (1997) en Kuchlein & De Vos (1999). Daarom vatten we hier de zaak nog eens samen. Er zijn namen voor twee soorten in het spel: de soort op hertshooi (*Hypericum* sp.), *Tinea violella* Denis & Schiffermüller, 1775, tegenwoordig bekend als *Adela violella*, en de soort op *Gentiana*, die door Zeller (1853: 61) beschreven was als *Nemotois violellus*. Omdat deze naam al enige jaren daarvoor circuleerde, hebben respectievelijk Herrich-Schäffer en Stainton deze al eerder gepubliceerd. Omdat Herrich-Schäffer's eerste publicatie een plaat is, waar de naam niet binomiaal gebruikt is (dus gebruikt zonder genusnaam), is die nomenclatorisch niet beschikbaar, en daarmee wordt Stainton (onbedoeld) de auteur van de soort (met jaartal 1851). Zeller heeft zeer bewust de naam *N. violellus* naast die van *Adela violella* gebruikt (door hem toegeschreven aan Treitschke), hij weidt zelfs uit over het gebruik van twee zulke gelijke namen in verwante genera. Daarmee is Leraut's

(1997) argumentatie onjuist: hij wijst *violellus* af, omdat het een herbeschrijving van de andere soort zou zijn. Razowski (1978) gaf de naam *A. violaria* omdat hij de genera *Adela* en *Nemophora* verenigde onder *Adela*. In die omstandigheid was een nieuwe naam nodig omdat *violellus* een homoniem van *violella* Denis & Schiffermüller werd. Nu we de genera weer splitsen is de naam *violaria* dus niet nodig, maar gewoon een synoniem van *N. violellus*.

Nemophora minimella (Denis & Schiffermüller) [82, 93]

DR: Nijeveen, Kuyersbosch, 10.viii.1996, 13 exx., G. Padding. – OV: Ootmarsum, bron Mosbeek, (255-496), 1.viii.1998, 2♀; BvA; idem, 3.viii.1998, veel exx. waargenomen, EvN; De Lutte, Duivelshof, 10.vii.1994, 1♂, BvA; Lemelerveld, Luttenberger ven, 20.vii.1999, 1 exemplaar gesleept, KH.

Deze vlinder is de laatste 40 of 50 jaar sterk achteruit gegaan (Van Nieukerken, 1993), maar gelukkig blijken er toch nog plaatsen te zijn waar de soort te vinden is, op enkele zelfs in flink aantal. Deze nieuwe vindplaatsen geven aan dat er met name in Overijssel nog sterke populaties zijn, waarvan de grootste die aan het kanaal Almelo-Nordhorn is, waar ook in 1998 nog veel vlinders vlogen (samen met *N. cupriacella* (Hübner), EvN). Nijeveen is de enige bekende recente plaats in Drenthe, maar naar verwacht zijn daar nog wel andere populaties te ontdekken in de vochtige beekdallanden met blauwe knoop (*Succisa pratensis*). Ook in het nabijgelegen Noordwest-Overijssel zou de soort gevonden moeten kunnen worden. Zie ook de opmerking die hierboven is gemaakt bij *N. violellus*.

Incurvariidae

Incurvaria pectinea Haworth

NH: Zaandam, 31.v.1999, J. Stuurman.

Er zijn vrij veel vindplaatsen van *Incurvaria pectinea* uit ons land bekend, maar in het westen wordt de vlinder slechts sporadisch waargenomen (Kuchlein, 1993). De beste manier om de soort vast te stellen, is het zoeken naar de bladminen in mei en juni. De jonge rups

maakt een kleine ronde plaatmijn, meestal in het blad van berk (*Betula* sp.) of hazelaar (*Corylus avellana* L.), maar soms ook in andere loofhoutsoorten (Hering, 1957). Meestal zitten er veel rupsen in een blad. Als de mijn voltooid is, snijdt de rups de mijn uit het blad en gebruikt het uitgesneden deel, dat de vorm heeft van een rond doosje, als huisje en leeft vervolgens van dode bladeren op de grond.

Tischeriidae

Emmetia angusticolella (Duponchel) [84]

LI: Swalmen, Donderberg, (198-362), 13.x.1997, rupsen op *Rosa* sp., 4♂ e.l. 15.v.1998, EvN.

Deze alleen in Oost- en Zuidoost-Nederland levende soort, was nog niet eerder in Midden-Limburg gevonden.

Tineidae

Triaxomera fulvimitrella (Sodoffsky) [86]

FR: Hemrik, 3 en 4.vi.1997, JS.

Na de vermelding van vondsten uit Hemrik (Friesland), Drijber en Norg (Drenthe) (Van Nieukerken et al, 1993) weer nieuwe vangsten uit Hemrik. *Triaxomera fulvimitrella* blijft een zeer zeldzame soort die alleen uit de drie noordelijke provincies bekend is.

Tinea dubiella Stainton [84, 92]

GR: Stedum, 25.vii.1995, 31.vii.1999, DT. – DR: Havelte, Hunehuis, 10.vii.1998, DT. – OV: Aamsveen, 19.vi.1997, DT. – GE: Drempt, 28.vii.1998, 10.vii.1999, CN. – ZE: Kortgene, 13.vii.1984, 20.vii.1985, 4, 29.vii, 11.viii.1994, DT. – LI: Posterholt, 26.viii.1996, 1.iv, 1.v, 19.vi, 12-14.viii.1997, 26.vi, 12.vii.1998, 1, 11, 27.viii.1999, 39 exx., DT.

Uit Gelderland alleen bekend van Leuvenum en Wilp. Nieuw voor Overijssel en Zeeland.

Gracillariidae

Parectopa ononidis (Zeller)

LI: Kerkrade, Ehrenstein, 14.ix.1985, G. R. Langohr (in collectie Lucas) en een exemplaar van dezelfde vindplaats en datum (AS).

Fig. 7. Verspreiding van *Caloptilia robustella*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990, zeer kleine stippen: voor 1900.

Parectopa ononidis is een zeer lokale soort, waarvan zeven vindplaatsen in Nederland bekend waren. Is in het verleden wel eens verward met *Dialectica imperialella* (Zeller).

Caloptilia azaleella (Brants) [88, 96]

ZH: Lexmond, 2.viii.1999, CG.

Het exemplaar is vermoedelijk afkomstig uit boomkwekerijen in de nabije omgeving.

Caloptilia robustella Jäckh (fig. 7)

NH: Callantsoog, Zwanenwater, 3.viii.1999, op licht, JCK. – ZH: Ouddorp, 31.vii-3.viii.1995, 5 exx. op licht, KH.

Een exemplaar kwam op het laken dat opgesteld stond in het terrein bij de werkschuur van Natuurmonumenten in het Zwanenwater. Deze fraaie soort lijkt veel op de algemene *Caloptilia alchimiella* (Scopoli) en is pas in 1972 beschreven als een aparte soort. De eerste vondst uit ons land is gedateerd van 1975, toen een exemplaar te Etten-Leur, Noord-Brabant, werd gevangen (Gielis, 1975). Daarna is de vlinder hoofdzakelijk waargenomen

op de zandgronden in het oosten, midden en zuiden van ons land. Uit de duinen was ze van enkele vindplaatsen bekend die gelegen zijn tussen Oostvoorne en het Noord-Hollands Duinreservaat (Kuchlein, 1993; Zumkehr, 1995). De rups leeft, evenals die van *C. alchimiella*, op eik (*Quercus* sp.), eerst als mineerder, later onder een omgeslagen en vastgesponnen lob van het blad (Emmet et al., 1985).

Dialectica imperialella (Zeller) [86, 88]

ZH: Oostvoorne, 28.ix.1997, 20 mijnen op smeewortel (*Symphytum officinale* L.), JW; Oostvoorne, Voornes Duin (62-435), 29.x.1999, rupsen in mijnen op glad parelzaad (*Lithospermum officinale* L.), 2♂ e.l. 27.iii.2000, EvN en TJ; Rhoon, 29.v.1998, JL. – NB: Nuenen, tuin, 23.vii.1996; Nederwetten, 15.vi.1992 en 10.v.1993, 3 exx., HW.

Hoewel de vlinder van slechts weinig vindplaatsen in Nederland bekend is, kan ze plaatselijk niet zeldzaam zijn. Van der Wolf (in litteris) vindt de soort in de omgeving van zijn woonplaats Nuenen beslist niet zeldzaam. Hij jaagt ze overdag op uit smeewortel (*Symphytum officinale*), de in Nederland gebruikelijke voedselplant van de rups. In Voornes Duin werden ook mijnen gevonden op glad parelzaad (*Lithospermum officinale*), die tot nu toe niet als voedselplant voor *D. imperialella* gemeld was. De soort is in het buitenland nog gemeld van *Buglossoides purpureo-caerulea* (L.) I. M. Johnst. en longkruidsoorten (*Pulmonaria* spp.) (Hering, 1957; J. Buszko in litteris, P. Triberti in litteris), en leeft dus blijkbaar op diverse ruwbladigen (Boraginaceae). *Dialectica imperialella* was niet eerder op Voorne gevonden.

Phyllonorycter populifoliella (Treitschke)

Nieuw gemeld uit Nederland, van Limburgse vondsten, door Kuchlein & Alders (2000).

Cameraria olivella (Deschka & Dimic)

Deze in Europa oprukkende plaag van witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum* L.) werd in 1999 voor het eerst in Nederland vastgesteld (Stigter et al., 2000). Behalve in deze

‘officiële’ publicatie figureerde de soort in tal van dagbladen, waarmee de melding in de literatuur dus al in 1999 plaatsvond.

Phyllocnistis saligna (Zeller) [96]

ZH: Leiden West, bij Naturalis (92-464), 30.viii.1999 en 11.ix.2000, veel mijnen op *Salix alba* L., EvN.

Phyllocnistis saligna wordt de laatste jaren weer meer gevonden (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1999). De mijnen waren in Leiden zeer talrijk, maar werden te laat verzameld om nog vlinders op te leveren. Ze leven hier in de stedelijke omgeving, terwijl de soort voorheen vooral uit het rivierengebied bekend was.

Yponomeutidae

Prays fraxinella (Bjerkander) [92]

NH: Callantsoog, Zwanenwater, 12.vii.1999, op licht, JCK.

Een exemplaar van deze zwart-wit getekende soort kwam in het Zwanenwater op licht. De rups leeft tot de herfst eerst als mineerder in de bladeren, daarna in de bast van een twijg van gewone es (*Fraxinus excelsior* L.). Na de winter wordt het inwendige van de twijg uitgeboord, waardoor de bladeren aan deze twijg verdorren (Agassiz, 1996). De soort wordt in het noordwesten van Nederland weinig aangetroffen (Kuchlein, 1993; Zumkehr, 1995). Door sommige auteurs wordt de éénkleurig grijsbruine *Prays ruficeps* (Heinemann), die in het Zwanenwater voor het eerst in 1993 is aangetroffen, als een variëteit van *P. fraxinella* beschouwd. Beide soorten zijn gebonden aan es.

Prays ruficeps (Heinemann) [92]

GR: Stadskanaal, 16.vi, 24.vii, 3, 7 en 27.viii.1999, totaal 9 exx., GW.

Redelijk algemeen voorkomend, hoewel niet talrijk. Voor bijzonderheden, ook over de levenswijze, zie de bespreking van *Prays fraxinella*. Nieuw voor Groningen.

Ypsolophidae

Ypsolopha horridella (Treitschke) [86, 96]

FR: Hemrik, 23.vii.1997, JS. – GE: Lienden, 29.vii-14.viii.1997, vrij talrijk in de, in een boomgaard opgestelde, zuigval van L. Blommers, in totaal 21 exx., KH. – NH: Weesp, 3.viii.1999, DT.

Deze soort wordt vooral in het midden van het land waargenomen en meestal maar in een enkel exemplaar. In de Betuwe moet de vlinder in 1997 relatief talrijk zijn geweest, al kan het totaal van 21 dieren mede veroorzaakt zijn door de ongebruikelijke vangmethode. Uit de drie noordelijke provincies was maar één vindplaats, uit Friesland, bekend. De rups leeft op appel (*Malus sylvestris* Mill.) en sleedoorn (*Prunus spinosa* L.). Nieuw voor Noord-Holland.

Acrolepiidae

Digitivalva arnicella (Heyden)

Van Nieukerken & Koster (1999) geven een overzicht van acht nieuwe vindplaatsen van deze zeldzame soort in Drenthe, de enige provincie waar de soort nog voorkomt, en beschrijven biologie en natuurbeheeraspecten.

Acrolepia autumnitella Curtis [86]

ZH: Oostvoorne, Voornes Duin (63-435), 20.x.1999, mijnen op bitterzoet (*Solanum dulcamara* L.), 3 exx. e.l. 22.xi.1999, EvN en TJ.

Verspreid voorkomende soort, die in het kustgebied minder vaak gevonden wordt. Nieuw voor Voorne. *Scrobipalpa costella* (zie onder) maakt ook mijnen op bitterzoet, maar verlaat deze later weer om in de stengel verder te eten, terwijl *A. autumnitella* als rups blijft mineren en tenslotte de mijn verlaat en een open netwerkcocon op een blad of op strooisel spint.

Depressariidae

Agonopterix umbellana (Fabricius) [84]

ZE: Oostkapelle, in de duinen, 6.ix.1999, in val, A. Baaijens.

Er zijn van deze vlinder zeven vindplaatsen bekend uit het midden van ons land en twee uit de duinen bij Den Haag. Dat de soort weinig gevangen wordt is niet zo verwonderlijk, want de rups leeft op de jonge scheuten van gaspeldoorn (*Ulex europaeus* L.) (Emmet, 1988), een plant die maar hier en daar gevonden wordt en die erg gevoelig is voor strenge vorst. In die zin heeft de fraaie groeiplaats van gaspeldoorn op Walcheren nog de beste perspectieven. Nieuw voor Zeeland.

Depressaria pulcherrimella Stainton

ZH: Oostvoorne, 3.viii.1996, JW. – LI: Wrakelberg, 25.viii.1983, 1 ♂, 1 ♀, JW.

Depressaria pulcherrimella moet in ons land een heel zeldzame soort zijn. De bovenstaande vindplaatsen zijn de enige die we met zekerheid kennen. De vlinder vormt, samen met *Depressaria sordidatella* Tengström en *D. douglasella* Stainton, een complex van veel op elkaar lijkende soorten. Tot 1990 werden in Nederland alleen *D. pulcherrimella* en *D. douglasella* onderscheiden. Toen is gebleken dat onder de naam *D. pulcherrimella* twee soorten schuil gingen: de echte *D. pulcherrimella* en *D. sordidatella* (voorheen ook bekend als *D. weirella* Stainton). Omdat tot die tijd alles *pulcherrimella* werd genoemd moeten alle oude opgaven opnieuw gecontroleerd worden. Voor zover we daartoe de gelegenheid hadden, bleek het om *D. sordidatella* te gaan. De enige vindplaats op de kaart in Kuchlein (1993) waarvan op dit moment met zekerheid gezegd kan worden dat het *D. pulcherrimella* betreft, is bovengenoemde uit Limburg. *Depressaria sordidatella* is zeker minder zeldzaam. Helaas zijn de verschillen in de genitalia gering en gradueel. Bovendien is uit ons land maar weinig materiaal beschikbaar. Ook de literatuurgegevens over de voedselplanten brengen ons niet veel verder. Alle soorten uit het *douglasella*-complex leven op schermbloemen, waarvan in de verschillende boeken diverse worden genoemd. Waarschijnlijk is in ons land de hoofdvoedselplant van *D. pulcherrimella* de kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga* L.), maar ook peen (*Daucus carota*

L.) wordt vermeld (Emmet, 1988; Hanne-mann, 1995; Palm, 1989). Nieuw voor Zuid-Holland.

Elachistidae

Elachista biatomella (Stainton)

GR: Stadskanaal, 3.viii.1999, GW.

Een soort die bijna uitsluitend in de duinen wordt aangetroffen en daar vaak algemeen is, maar in het binnenland van slechts enkele vondsten bekend is (Kuchlein, 1993). De rups maakt een smalle bladmine met een opvallend spoor van uitwerpselen in het blad van zee-groene zegge (*Carex flacca* Schreb.) en mogelijk ook van andere zeggesoorten (Bland, 1996).

Elachista adscitella Stainton [92]

GE: Hekenbroek, 28-29.v., 19.vi.1997, 26.vi.1998, CN. – NB: Veldhoven, 16.vi.1996, FG.

Van deze zeer schaarse soort werden twee vondsten gemeld uit verschillende provincies. Het exemplaar van Veldhoven werd gevangen in het Dommeldal tussen Valkenswaard en Veldhoven, op een grasland omringd door loofbos. Dit komt overeen met het in de literatuur vermelde biotoop: open, beschaduwde plekken in loofbossen. De rups van *Elachista adscitella* leeft op ruwe smeie (*Deschampsia cespitosa* (L.) P. Beauv.), boskortsteel (*Brachypodium sylvaticum* (Huds.) P. Beauv.) en reuzenzwenkgras (*Festuca gigantea* (L.) Vill.). De rups mineert van de herfst tot het voorjaar en wisselt van blad, soms meer dan één rups in een mijn (Traugott-Olsen & Nielsen, 1977). Nieuw voor Noord-Brabant.

Elachista bisulcella (Duponchel) [82, 93]

NB: Valkenswaard, De Plateaux, 22.viii.1999, 1 ♀, FG.

Een soort die veel lijkt op *Elachista adscitella*, maar de witte dwarsband over de voorvleugel is aan de buitenzijde geel gekleurd en verder is de kop donkerbruin en niet geelwit zoals bij *E. adscitella*. Van *Elachista bisulcella* is in totaal een twaalfstal vindplaatsen bekend. Het meest

nog wordt de soort gevonden in de duinen, waar ze plaatselijk vrij gewoon kan zijn. De vlinder komt op licht, maar in het Zwanenwater werd ze ook herhaaldelijk gesleept van duinriet (*Calamagrostis epigejos* (L.) Roth). Verder worden ruwe smeie, boskortsteel en zegge (*Carex* sp.) als voedselplant genoemd (Traugott-Olsen & Nielsen, 1977). Nieuw voor Noord-Brabant.

Scythrididae

Scythris limbella (Fabricius) [88, 95]

DR: Papenvoort, 12.viii.1993, in malaiseval, BvA.

De soort is hier en daar, vooral in de zuidelijke provincies, gevonden, bij hoge uitzondering in aantal. Nieuw voor Drenthe.

Scythris dissimilella (Herrich-Schäffer)

Kuchlein et al. (1999) melden deze soort nieuw uit Nederland op basis van één Zeeuws exemplaar uit 1987, vermoedelijk een zwerver.

Oecophoridae

Borkhausenia luridicomella (Herrich-Schäffer) [82]

GE: Twello, 20.vi.2000, 2 exx., JW; Drempt, 28.v.1999, CN. – LI: Epen, 9.vii.1975, KH; Colmont, Wrakelberg, 17.vi.1992, AS.

Het dier uit Colmont stond onopgemerkt tussen materiaal van *B. fuscescens* (Haworth). Beide soorten lijken erg op elkaar, maar verschillen in uiterlijk door de kleur van de beharing van het voorhoofd. Bij *B. luridicomella* is deze geelachtig, terwijl hij bij *B. fuscescens* meer bruingrijs van kleur is. Helaas komt het bij de laatste soort ook wel eens voor dat de kop geelgrijs is en dan kan verwarring optreden met *B. luridicomella*. Verder is de voorvleugel bij *B. luridicomella* wat lichter en minder ruw beschubd, maar dit kenmerk is alleen te zien als men series van beide soorten met elkaar kan vergelijken. De soort is voor het eerst voor Nederland vermeld door Assel-

bergs (1984) naar de vangst van een viertal exemplaren te Hoensbroek, maar bleek later reeds door Langohr in 1972 te Holset (LI) te zijn gevangen. Verder is de soort volgens Kuchlein (1993) inmiddels ook waargenomen in Amsterdam en Rotterdam.

Borkhausenia nefrax Hodges

Als nieuw voor Nederland gemeld door Kuchlein & Van Lettow (1999) op basis van diverse vondsten.

Crassa unitella (Hübner)

Syn. *Batia unitella*

GR: Stadskanaal, 24.vii, 1, 3, 4 en 7.viii.1999, totaal 8 exx., GW. – NH: Callantsoog, Zwanenwater, 22.vi.1993 en 17.viii.1996; Bergen, Zuiderduintjes, 30.vii.1993, op licht, JCK.

In het algemeen een gewone vlinder, maar nog niet gemeld uit de kop van Noord-Holland en de Wadden. Tweede vindplaats in Groningen. De rups leeft in rottende bast van diverse loofhoutsoorten (Emmet, 1988).

Epicallima formosella (Denis & Schiffermüller) [84, 86]

GE: Lienden, van 14.vii-14.viii.1997 vrij talrijk in de zuigval van L. Blommers, in totaal 71 exx., BvA en KH.

Deze vlinder wordt voornamelijk gevonden in Zuid-Limburg, terwijl er ook aardig wat vindplaatsen zijn langs de rivieren tot in midden-Nederland. Echt talrijk is de soort zelden. De rups zal in Lienden wel op appelbomen geleefd hebben, van het hout onder de schors.

Coleophoridae

Coleophora prunifoliae Doets [82]

GR: Sellingen, 28.vi.1996, een zakje op sleedoorn (*Prunus spinosa* L.) dat later een vlinder leverde, HW; – NB: Breugel, 8.vii.1986, gekweekt van *Prunus* sp., HW; Drunen, 26.vi.1996, op licht, LD.

Coleophora prunifoliae behoort, met *C. coracipennella* (Hübner) en *C. spinella* (Schrank),

tot een complex van soorten die uiterlijk niet van elkaar zijn te onderscheiden en ook een aantal van dezelfde voedselplanten delen. Ook de zakken van de rupsen vertonen geen duidelijke verschillen zodat genitaalonderzoek de enige mogelijkheid is om de soorten uit elkaar te houden. Van de bovengenoemde soorten wordt *Coleophora prunifoliae* het minst aangetroffen. Tot dusver zijn 15 vindplaatsen bekend die alle in het midden en zuidoosten van het land liggen (Kuchlein, 1993). Nieuw voor Groningen.

Coleophora binderella (Kollar) [86, 92, 97]

GR: Smeerling, 30.vi.1996, DT. – DR: Dwingeloo, Lheebroekerzand, 13.vi.1992, DT. – OV: Ommen, 30.v.1997, DT; Enschede, Oude Losserse weg, 8.vii.1986, JCK; Losser, Lutterveldmaten, 2.x.1994; Haaksbergen, Zuiderzandvelderveld, grenspaal 834, 5.x.1997, 2 exx., DT. – GE: Terlet, 28.vii.1996, DT; Wageningen, 6, 27.vii.1979, 18.vii.1995; Groesbeek, Wylerberg, 20.vi.1992, DT; Drempt, 23.vi.1999, op licht, CN. – UT: Maarn, De Venen, 27-29.vii.1984, DT.

De soort was in Gelderland tot dusver alleen bekend van Twello. De zakken zijn te vinden op els (*Alnus* sp.), maar ook op hazelaar, berk en haagbeuk (*Carpinus betulus* L.). Nieuw voor Drenthe, Overijssel en Utrecht.

Coleophora calycotomella Stainton [86, 88]

NB: Helenaveen, 't Zinkske, 26.vi.1999, op licht, KH.

Coleophora calycotomella is nog maar kort uit Nederland bekend. In 1986 werd een vlinder in Mook en in 1987 de zak in Meijnweg gevonden (Van Nieukerken et al., 1993). Dan volgt in 1990 een melding uit Overloon en in 1992 vond Van der Wolf een flink aantal zakken op brem (*Cytisus scoparius* (L.) Link) in het Weerterbosch (Huisman & Koster, 1994). De volgende jaren is de vlinder daar nog enkele malen gevonden door diverse verzamelaars. Daarna is het even stil geworden rond de soort, maar gelukkig komt er nu weer een vindplaats bij, al betekent dit maar een bescheiden uitbreiding van het tot nu toe bekende vlieggebied.

Coleophora betulella Heinemann

NH: Callantsoog, Zwanenwater, 8.vii.1999, op licht, JCK.

Een enkel exemplaar van deze coleophoride verscheen op licht bij de werkschuur in het Zwanenwater. *Coleophora betulella* behoort tot een complex van soorten met witte voorvleugels die zeer sterk op elkaar gelijken, maar met behulp van de zakken en de genitaliën goed van elkaar zijn te onderscheiden. Zoals de naam al aangeeft, leeft *C. betulella* op berk (*Betula* sp.). De rups mineert de bladeren vanuit een zwarte pistoolvormige zak (Emmet et al., 1996). De meeste vindplaatsen liggen in de oostelijke helft van ons land. In de kuststreek slechts bekend van enkele vindplaatsen, waaronder Terschelling (Kuchlein 1993).

Momphidae*Mompha miscella* (Denis & Schiffermüller)

Kuchlein et al. (1999) melden deze soort nieuw uit Nederland op basis van één Zeeuws exemplaar uit 1960, vermoedelijk een zwerper.

Mompha sturnipennella (Treitschke)

Syn. *Mompha nodicolella*

ZH: Lexmond, 18.iv.1988, CG. – NB: Gilze-Rijen, 7.xii.1979, CG; Wintelre, 11.vi.1994, gallen in aantal op wilgenroosje (*Chamerion angustifolium* (L.) Holub.), waaruit vele vlinders zijn gekweekt, JW.

De soort is hoofdzakelijk bekend van de zandgronden in het midden en zuidoosten van ons land en van enkele vindplaatsen uit Drenthe (Kuchlein, 1993). De rups van de eerste generatie maakt gallen in de stengel van wilgenroosje, die van de tweede generatie leeft in de onrijpe peulen. Overigens zijn de vondsten van Gilze-Rijen en Wintelre niet de eerste waarnemingen van deze soort in Noord-Brabant. In de collectie van het RMNH te Leiden bevindt zich een exemplaar dat door Heylaerts op 27.ix.1881 te Breda is gevangen. Nieuw voor Zuid-Holland en Noord-Brabant.

Cosmopterigidae*Sorhagenia janiszewskae* Riedl [84, 96]

ZE: Haamstede, 13.viii.1999, KH.

Aan de uitgebreide opsomming van nieuwe vindplaatsen voor ons land in de jaarlijst over 1996 (Huisman & Koster, 1999) kan nu ook Haamstede worden toegevoegd. De soort is blijkbaar minder zeldzaam dan in het verleden werd gedacht. Nieuw voor Zeeland.

Gelechiidae*Aristotelia subdecurtella* (Stainton)

OV: Weerribben, 4.vii.1997, 1 ♀, op licht, KH.

Aristotelia subdecurtella is in 1985 als een nieuwe soort voor de fauna ontdekt door L. Willemse, die met seksferomonen twee exemplaren in de Blauwe Hel bij Veenendaal en één in de Bruuk bij Groesbeek ving (Kuchlein, 1993). Een nieuwe vangst in hetzelfde soort biotoop elders is dus heel welkom.

De determinatie van het afgevlogen dier uit de Weerribben was moeizaam. De eerste auteur had het voorlopig onder *Scrobipalpa* gezet, M. G. M. Jansen maakte daarop een genitaalpreparaat en liet het verhuizen naar het, aan *Aristotelia* zeer naburige, genus *Monochroa*. Pas O. Karsholt (Kopenhagen) kon de definitieve oplossing geven. De rups leeft in samengesponnen scheuten van grote kattenstaart (*Lythrum salicaria* L.) (Emmet, 1988). Nieuw voor Overijssel.

Isophrictis striatella (Denis & Schiffermüller)

GR: Stadskanaal, 1 en 3.viii.1999, GW.

Alweer een soort die redelijk algemeen is in een groot deel van het zuiden en oosten van Nederland, maar nog erg weinig gevonden is in de noordelijke provincies. Nieuw voor Groningen.

Monochroa cytisella (Curtis)

GE: Hoog-Keppel, 29.vii.1996 en 26.vi.1998, KH. – LI: Groote Peel, 26.vi.1999, gesleept uit varenvegetatie, KH.

De vlinder is sinds 1930 uit Nederland bekend. De meeste vindplaatsen liggen in Zuid-Limburg maar er is ook een zevental vondsten van elders, verspreid over het land. Uit het grensgebied van Limburg en Noord-Brabant was hij nog niet bekend, evenmin uit de Achterhoek.

De rups leeft met een of meerdere in de stengel van adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn) waar galvormige verdikkingen veroorzaakt worden.

Monochroa conspersella (Herrich-Schäffer) [86, 88, 94]

OV: Rouveen, Veerslootslanden, 19.vi en 15.vii.1997, op licht; Weerribben, 19.vii.1999, op licht, KH.

Ook weer een soort die nog niet zo lang uit ons land bekend is. Doets ving in 1939 twee exemplaren in Hollandse Rading, wat Bontinck al in 1940 publiceerde. Deze werden later nog eens door Doets (1946) genoemd en tevens nog enige exemplaren die hij in 1940 had gevangen. De opmerking dat Doets de soort als eerste voor ons land vermeldde (Van Nieukerken et al., 1993) is dus niet juist. Daarna is nog een tiental vindplaatsen toegevoegd. De vlinder was al uit Hasselt bekend; klaarblijkelijk is hij in vochtige gebieden door de hele kop van Overijssel te vinden. (Van Nieukerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1994 en 1997). De rups leeft in samengesponnen scheuten van grote wederik (*Lysimachia vulgaris* L.) (Emmet, 1988).

Monochroa arundinetella (Stainton) [94]

OV: Weerribben, 1.vii.1999, 1♂, op licht, KH en G. Padding.

Pas in 1997 kon gemeld worden dat deze soort in Nederland voorkomt (Huisman & Koster, 1997). Het eerste exemplaar was overigens al in 1946 door Doets in Hollandse Rading gevangen, maar niet als zodanig herkend. In 1993 en 1994 wordt de vlinder dan gevonden in het Zwanenwater. De nieuwe vangst komt uit een heel ander stuk van ons land. Het is lang niet onmogelijk dat de soort ook elders in geschikte biotopen zal blijken voor te komen.

De rups leeft op moeraszegge (*Carex acutiformis* Ehrh.). Voor verdere gegevens over de determinatie en de biologie verwijzen we naar bovengenoemde publicatie. Nieuw voor Overijssel.

Monochroa suffusella (Douglas) [82]

GE: Wisselseveen, 20.vii.1992, KH. – LI: Wrakelberg, 2.vii.1994, AS.

Monochroa suffusella is slechts bekend van een twaalfstal 5×5 km hokken, meest in het zuiden en midden van ons land (Kuchlein, 1993). Dit exemplaar is de eerste vermelding uit Zuid-Limburg. De rups leeft op veenpluis (*Eriophorum angustifolium* Honckeny) (Elsner et al., 1999).

Monochroa hornigi (Staudinger) [85, 86, 94]

OV: Rouveen, Veerslootslanden, 19.vii.1996, KH; De Lutte, 25.vi.1994, DT. – GE: Heerde, Oldebroekse Heide, 6.vi.1996, JW. – ZH: Lexmond, Eendenkooi Achthoven, 15.vi.1999, CG; Goedereede, 13.vii.1967, KH. – LI: Eygelshoven, 2.v.1989; Kerkrade, Ehrenstein, 30.vi.1987; Schinveld, 18.vi.1990, alles AS.

Er worden steeds meer vindplaatsen bekend van deze in ons land toch wel schaarse soort. *Monochroa hornigi* wordt hoofdzakelijk gevonden in min of meer vochtige gebieden waar de voedselplant van de rups, duizendknoop (*Persicaria* sp.) groeit. Verrassend zijn ook de vangsten op niet minder dan drie vindplaatsen in Zuid-Limburg. Nieuw voor Overijssel en Limburg.

Eulamprotes wilkella (Linnaeus)

LI: Herkenbos, Meinweg, 17.viii.1995, MS; Venray, 20.viii.1993, TR; Venray, Boshuizerbergen, 30.vii.1999, 2 exx., AS; Simpeld, 4.viii.1998, DT.

Een algemene soort in de duinen, verder voornamelijk voorkomend in het midden van het land (Kuchlein, 1993). De rups leeft op gewone hoornbloem (*Cerastium fontanum* Baumg.) (Elsner et al., 1999). Nieuw voor Limburg.

Teleiodes waga (Nowicki) [84, 85, 92, 97]

GE: Hoog-Keppel, Hekenbroek, 15.v.1998, 2 exx., CN; Wezep, 10.vi.1996, KH. – LI: Schinveld, 26.v.1992, AS.

Nog steeds wordt *Teleiodes waga* maar sporadisch uit ons land vermeld. De eerste vondst stamt uit 1981 (Huisman et al., 1986); in totaal zijn nu zeven vindplaatsen bekend. De bovenstaande zijn de tweede, respectievelijk uit Gelderland en Limburg. De rups leeft op hazelaar (*Corylus avellana* L.), boswilg (*Salix caprea* L.) en wilde gagel (*Myrica gale* L.). Opgemerkt moet worden dat naast de voedselplanten boswilg en gagel, de hazelaar toch de hoofdvoedselplant blijkt (Huemer & Karsholt, 1999). Bijzonderheden over de determinatie zijn te vinden in Huisman & Koster (1995).

Carpatolechia decorella (Haworth)

Syn: *Teleiodes decorella*

LI: Schinveld, 14.iv.1991, AS; Vlodrop Station, 13.v.1999, AS; Posterholt, 14.v.1997, MS.

De soort wordt van 14 5×5 km hokken vermeld die voornamelijk in het westen en midden van ons land liggen (Kuchlein, 1993). De rups is polyfaag en kan op verschillende naald- en loofbomen worden gevonden, onder andere gewone zilverspar (*Abies alba* Mill.), zomereik (*Quercus robur* L.), pruikenboom (*Cotinus coggygria* Scop.) en gele kornoelje (*Cornus mas* L.). De vroege vangstdata van bovengenoemde dieren wijst op overwinterde exemplaren. De vlinder vliegt in één generatie van juli tot april of meer naar het zuiden in twee generaties in juli en van oktober tot april (Huemer & Karsholt, 1999). Mogelijk heeft de soort hier in gunstige jaren twee generaties. Nieuw voor Limburg.

Gelechia sororculella (Hübner)

GR: Stadskanaal, 3.viii.1999, GW. – DR: Gasselternijeveensemond, 3.viii.1999, DT; Papenvoort, 5.vii.1993, BvA. – OV: Hasselt, Stadsgaten, 12.vii.1994, KH.

Hoewel de vlinder op heel wat plaatsen gevangen is, vooral in het duingebied, blijft het toch een minder gewone soort. De rups leeft van mei tot juni tussen samengesponnen scheuten

van boswilg (*Salix caprea* L.), grauwe wilg (*S. cinerea* L.), geoorde wilg (*S. aurita* L.), katwilg (*S. viminalis* L.) en bittere wilg (*S. purpurea*) (Huemer & Karsholt, 1999). Nieuw voor Groningen en Drenthe.

Gelechia nigra (Haworth) [86, 92]

LI: Groote Peel, Nederweerdterdijk, 26.vi.1999, tijdens de 'Snellen-Ter Haar'-excursie, RV.

Vooral bekend in delen van Zuid-Nederland, van het duingebied tot Egmond-Binnen en langs de grote rivieren tot Arnhem en Deventer, meest niet talrijk. Gebonden aan populier (*Populus* sp.).

Psoricoptera gibbosella (Zeller)

NH: Bergen, 10.viii.1990, 4.viii.1999, 8 exx.; Bergen, Noord-Hollands Duinreservaat, Uilenvanger, 30.vii, 6.ix.1992, 20.ix.1993; Zuiderduintjes, 23.viii.1992, RV. – ZH: Ouddorp, 18.viii.1995, KH. – ZE: Haamstede, 2.viii.1999, 2 exx., KH.

De soort heeft zijn hoofdverspreidingsgebied in de oostelijke helft van ons land en wordt verder gevonden in de duinen tussen Oostvoorne en Beverwijk (Kuchlein, 1993). Uit de bovenstaande meest noordwestelijk gelegen lokaliteit blijkt dat in de duinen van Bergen een goede populatie van deze soort aanwezig is. De rups leeft in juni tussen de samengesponnen bladeren van eik (*Quercus* sp.) en wilg (*Salix* sp.) (Huemer & Karsholt, 1999). Nieuw voor Zeeland.

Mirificarma eburnella (Denis & Schiffermüller)

LI: Susteren, 9.vii.1999, 2 exx. in malaiseval, M. Delnoye, coll. AS.

Een tweetal exemplaren van deze opvallende maar zeer zeldzame soort werden gevangen in een malaiseval. Hiermee is het voorkomen van deze soort in Nederland bevestigd. Kuchlein (1993) vermeldt weliswaar dat de soort in het verleden drie maal in Nederland is gevangen, maar dat het materiaal niet is teruggevonden in de Nederlandse collecties. Hoewel Kuchlein aannam dat de determinaties van die

vondsten desondanks toch wel correct zullen zijn, zijn wij minder optimistisch. De soort is in het verleden door Hübner beschreven als *Tinea formosella* en was later bekend als *Rhinosia formosella* of *Ceratophora formosella*. De naam *Tinea formosella* was door Denis & Schiffermüller echter al gegeven aan de soort die nu *Epicallima formosella* (Oecophoridae) heet (vroeger *Borkhausenia formosella* of *Lampros formosella*) en is dus ongeldig omdat het een homoniem is. Wij vermoeden dat in het verleden naamsverwarring kan zijn opgetreden tussen beide 'formosella's', die bovendien beide oranjebruin getekende voorvleugels hebben. We worden hierin gesterkt doordat bij nader onderzoek in de collectie Bentinck (RMNH) het recentste exemplaar van Meerssen (Zuid-Limburg), 29 juli 1960 (Bentinck, 1961) teruggevonden werd onder *Epicallima formosella*. Bentinck publiceerde deze als *Rhinosia formosella*! Het door Schuyt in Oostvoorne gevangen exemplaar (Snellen, 1909) kon helaas niet in de Amsterdamse collectie (waar de collectie Schuyt staat) gevonden worden (R. de Vos, in litteris). Deze en het 19^e eeuwse Zuid-Limburgse exemplaar van Maurissen (Maurissen, 1882; De Graaf & Snellen, 1881) kunnen zeer goed vergissingen betreffen, maar nader bewijs ontbreekt. De beschrijving van Snellen (1882) is weliswaar correct, zoals ook Kuchlein (1993) stelt, maar het is niet gezegd dat hij het exemplaar van Maurissen gezien heeft: hij kan deze beschrijving even goed op de buitenlandse exemplaren uit zijn collectie gebaseerd hebben (nu nog 4 exx. in RMNH). De Limburgse vondst van Maurissen is echter, gezien de huidige vondsten, zeker mogelijk.

Mirificarma eburnella is in Europa wijd verspreid en komt in bijna alle landen voor ten oosten en zuiden van ons land (Karsholt & Razowski, 1996). Waarschijnlijk zit *M. eburnella* hier aan de rand van zijn noordwestelijke verspreidingsgebied. De rups zou in Nederland op de volgende voedselplanten kunnen worden aangetroffen: luzerne (*Medicago sativa* L.), hopklaver (*M. lupulina* L.), ruige rupsklaver (*M. polymorpha* L.), witte klaver (*Trifolium repens* L.) en de zeer zeldza-

me paardenhoeftklaver (*Hippocrepis comosa* L.) (Huemer & Karsholt, 1999).

Aroga velocella (Zeller)

GR: Stadskanaal, 3-4.viii.1999, GW.

Deze soort is door het hele land algemeen en wordt hoofdzakelijk op de zandgronden gevonden (Kuchlein, 1993). De rups leeft in juni-juli en weer in september in zelfgesponnen tunnels aan de basis van de stengel van schapenzuring (*Rumex acetosella* L.). Nieuw voor Groningen.

Scrobipalpa acuminatella (Sircom) [82, 97]

GR: Stadskanaal, 1.viii.1999, GW.

Na de eerste vermelding voor Drenthe in de jaarlijst over 1997/1998 (Huisman & Koster, 2000) nu ook een vangst uit de provincie Groningen. Nieuw voor Groningen.

Scrobipalpa artemisiella Treitschke [93]

ZH: Katwijk, 18.vi.1987, AS; Katwijk, 2 km N: Coepelduinen, 26.vi.1990, 1 ♀, met het net gevangen in de schemering in een duinvallei, EvN.

Scrobipalpa artemisiella was vroeger een algemene soort, overal waar de voedselplant grote tijm (*Thymus pulegioides* L.) werd gevonden. Door allerlei omstandigheden, zoals de verandering in het binnenland van open heidelandschappen naar bos en in de duinen door bebouwing en toenemende recreatie, is de soort nagenoeg uit ons land verdwenen (Jansen, 1999). Recentelijk is de soort teruggevonden te Egmond aan Zee (NH) en nu dus in de duinen tussen Katwijk en Noordwijk (ZH).

Scrobipalpa costella (Humphreys & Westwood)

LI: Geulle, 1.xi.1999, MMJ.

Deze soort was tot nu toe alleen bekend van de kust, waar ze soms algemeen kan voorkomen, en van een enkele vindplaats iets verder het

binnenland in (Jansen, 1999). Nu een vondst in het zuiden van Limburg. Overigens is *Scrobipalpa costella* in andere landen ook in het binnenland aangetroffen. De voedselplant hoeft daarvoor geen belemmering te zijn want de rups leeft op bitterzoet (*Solanum dulcamara* L.), waarbij grote blaasmijnen worden gemaakt in de bladeren. Nieuw voor Limburg.

Scrobipalpa obsoletella (Fischer von Röslerstamm)

FR: Hemrik, 5.vi.1997, JS.

Deze soort heeft zijn hoofdverspreiding in het Deltagebied, maar wordt ook verder langs de kust regelmatig waargenomen. Ook is een aantal vindplaatsen bekend uit het binnenland, maar nog geen enkele in het noorden en noordoosten (Jansen, 1999). De rups mineert op melde (*Atriplex* sp.) en ganzenvoet (*Che-nopodium* sp.). Nieuw voor Friesland.

Scrobipalpa ocellatella (Boyd)

Het voorkomen van *Scrobipalpa ocellatella* in ons land werd gemeld door Jansen (1999). Op 24.iii.1998 werd door hem een rups gevonden op strandbiet (*Beta vulgaris* subsp. *maritima* (L.) Arcang.) in Het Zwin (ZE).

Scrobipalpa proclivella (Fuchs) [86, 93, 95]

LI: Kerkrade, 11.v.1982; Heerlen, Zevensprong, 21.v.1991, AS.

Na de vondst van het exemplaar van Eygels-hoven in de collectie Schreurs door M.G. M. Jansen (Huisman & Koster, 1995) werd in de-zelfde collectie nog een tweetal dieren ont-dekt. Behoudens het ene oude exemplaar uit de collectie Bentinck dat in Maarssen (Utrecht) is gevangen, wordt *Scrobipalpa pro-clivella* alleen aangetroffen in het oosten van Noord-Brabant en in Limburg.

Caryocolum blandella (Douglas) [86, 96]

LI: Posterholt, vii.1999, in aantal, MS en AS.

In de laatste twee weken van juli werd een

honderdtal exemplaren van *Caryocolum blan-della* waargenomen, rustend tegen de stam-men van populier (*Populus* sp.) met een on-dergroei van grote muur (*Stellaria holostea* L.). Na de recente vondst van deze soort te Losser (OV) en de kweek van een viertal exemplaren te Cottessen (LB) (Huisman & Koster, 1999) nu een omvangrijke vondst in Midden-Limburg.

Helcystogramma lutatella (Herrich-Schäffer) (fig. 8)

GE: Twello, 10, 24.viii.1987, 9-11.viii.1996, 4 exx., JW. – ZE: Haamstede, 23.vii.1997, KH. – LI: Posterholt, 4, 17.viii.1995, Meinweg, 17.viii.1995, AS.

Helcystogramma lutatella is in ons land zeldzaam en wordt nog het meest in de duinen aan-getroffen. De soort wordt nogal eens verward met de veel algemenere *Helcystogramma ruf-escens* (Haworth). In een recente publicatie (Heckford & Sterling, 1999) worden de vol-gende uiterlijke verschillen gegeven:

- Voorvleugel okerkleurig, of de aderen van de voorvleugel okerkleurig met daartussen bruine schubben; buitenzijde van de labiale palpen met bruine schubben; achtervleu-gels bij het vrouwtje witachtig *H. rufescens*
- Voorvleugel grijsbruin of bruin, zonder okerkleurige aderen; labiale palpen wit aan de boven- en onderzijde zonder bruine schubben; achtervleugels bij het vrouwtje licht tot donkergrijs *H. lutatella*

De ervaring leert dat het bij afgevlogen exem-plaren niet altijd even eenvoudig is om de die-ren op deze kenmerken te determineren. Determinatie met behulp van de genitaliën is ook niet eenvoudig in verband met de grote gelijkenis tussen beide soorten. Heckford & Sterling (1999) vermelden dat er kleine, doch constante verschillen te zien zijn vooral bij de vrouwtjes, maar het meest in het oog sprin-gende verschil ligt in de vorm van de verstevi-gingslijsten van het eerste tergiet van het ach-terlijf. Bij *H. lutatella* is het eerste tergiet min of meer driehoekig (fig. 8), bij *H. rufescens* is

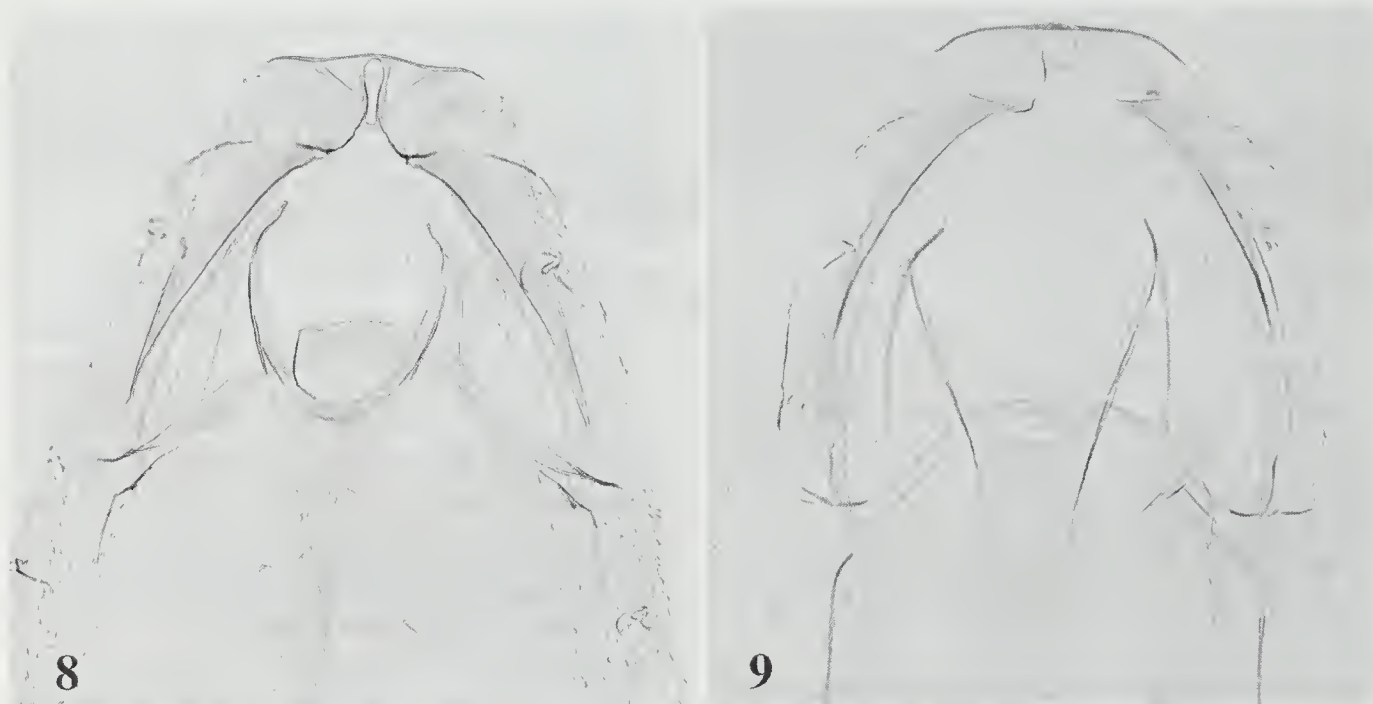

Fig. 8, 9. Eerste tergiet van *Helcystogramma* soorten, beide van het Zwanenwater. 8, *H. lutatella*, prep. JCK2633; 9, *H. rufescens*, prep. JCK2632. Foto's E. J. van Nieukerken.

de vorm half rond (fig. 9). Dit is vrij eenvoudig bij opgezette exemplaren te controleren door de rand van het eerste tergiet te ontschubben. Ook worden in hetzelfde artikel de fraaie rupsen van de beide soorten afgebeeld. Ze zijn zwart met witte strepen en banden op kop en borstschild, met schuine witte laterale strepen op de laatste acht segmenten en een dorsale witte lengtestreep. Tevens worden de kleine verschillen tussen de rupsen van de beide soorten besproken.

Heckford & Sterling (1999) vermelden krop-aar (*Dactylus glomerata* L.) en boskortsteel (*Brachypodium sylvaticum* (Huds.) P. Beauv.) als voedselplanten voor de rups van *Helcystogramma lutatella*. Voor *H. rufescens* wordt, behalve krop-aar, ook duinriet (*Calamagrostis epigejos* (L.) Roth) opgegeven. Koster heeft echter in het Zwanenwater te Callantsoog van duinriet een rups van *H. lutatella* gesleept en uitgekweekt.

In Nederland is, net als in Groot-Brittannië, *Helcystogramma rufescens* een gewone soort die verspreid door het gehele land wordt gevonden. *Helcystogramma lutatella* daarentegen is in Engeland slechts bekend van een drietal plaatsen aan de zuidkust van Engeland, waar de soort uitsluitend op klippen, zeer dicht bij de zee, wordt aangetroffen. In Nederland is

H. lutatella bekend van een vijftal plaatsen uit de Noord- en Zuid-Hollandse duinen en van Terschelling, maar ook van een drietal plaatsen uit het binnenland (Kuchlein, 1993). Nieuw voor Zeeland.

Thiotricha subocellea (Stephens) [86, 88]

NH: Texel, Korverskooi, 8.viii.1998, lichtval, E. van de Spek. – ZE: Haamstede, 1, 5.viii.1996, op licht, KH.

Thiotricha subocellea is een zeer lokale soort die tot dusver alleen in het kustgebied en in Zuid-Limburg is aangetroffen (Kuchlein, 1993, Van Nieukerken et al, 1993; Huisman & Koster, 1994). De rups leeft op de zaadhoofjes van wilde marjolein (*Origanum vulgare* L.) en watermunt (*Mentha aquatica* L.).

Tortricidae

Phalonidia manniana (Fischer von Röslerstamm)

FR: Ameland, 9-16.vii.1997, JL. – OV: Hasselt, Stads-gaten, 28.vi.1994, 4 exx.; Rouveen, 26.vii.1995; de Wieden, 11.vi.1996; Weerribben, vii.1999, alles KH.

Op de Waddeneilanden alleen van Terschelling bekend. In de kop van Overijssel wordt de soort zeer geregeld gevonden.

Agapete hamana (Linnaeus)

GR: Stadskanaal, 7.vii.1999, GW. – OV: Hasselt, Stadsgaten, 1.vii.1993, 9.viii.1996, KH.

In de meeste delen van ons land een gewone vlinder, in de noordoostelijke provincies echter opvallend weinig gevangen, in Drenthe zelfs helemaal niet. Aan de voedselplanten, distels (*Carduus*- en *Cirsium*-soorten), kan dat niet liggen.

Eupoecilia angustana (Hübner)

GR: Stadskanaal, 4.viii.1999, GW.

Elders in het land gewoon, soms heel gewoon. Nieuw voor Groningen.

Aethes rutilana (Hübner) [82, 85]

FR: Appelscha, 9.vi.1999, uitgekweekt uit spinsels op jeneverbesstruiken (*Juniperus communis* L.), H. en A. Hunnemann.

In de omgeving van Appelscha viel een tiental jeneverbesstruiken op die met veel spinsels waren bedekt. Diverse spinsels werden meegenomen en in een ervan zat een popje, dat later de vlinder leverde. De soort is beperkt tot het midden, oosten en zuiden van ons land, daar waar jeneverbes groeit (Kuchlein, 1993). De rups maakt een spinsel rond een scheut en vreet van de bladeren. In dit spinsel vindt de overwintering als rups en de verpoppling plaats (Bradley et al., 1973). Nieuw voor Friesland.

Aethes rubigana (Treitschke)

FR: Hemrik, 11.vii.1999, op licht.

In grote delen van ons land is dit een vrij algemeen voorkomende soort, maar in het noorden is zij nog maar weinig waargenomen. De rups leeft in de stengels en wortels van grote klit (*Arctium lappa* L.), moesdistel (*Cirsium oleraceum* (L.) Scop.) en speerdistel (*C. vulgare* (Savi) Ten.) (Hannemann, 1964; Bradley et al., 1973).

Cochylidia richteriana (Fischer von Röslerstamm) – Nieuw voor de fauna (fig. 10-14)

LI: Schinnen, 16.vii.1998, 1 ♀; Schinveld, 22.viii.1999, 1 ♀, AS.

Schreurs sleepte beide exemplaren uit een vegetatie die voornamelijk bestond uit canadese fijnstraal (*Conyza canadensis* (L.) Cronq.), canadese guldenroede (*Solidago canadensis* L.) en grote kaardebol (*Dipsacus fullonum* L.). De soort is onder andere bekend van het noorden en oosten van Duitsland. Verder wordt ze voornamelijk gevonden in Midden- en Noord-Europa (Razowski, 1970; Karsholt & Razowski, 1996). De voorvleugels van de in Nederland gevangen vlinders zijn bleek- tot roomkleurig geel, er loopt een grauwbroune band door het midden en het zoomgebied is verdonkerd (fig. 10, 11). De vlinder lijkt het meest op *Falseuncaria ruficiliana* (Haworth), maar bij die soort is de middenband vaak wat breder, terwijl de grondkleur bleker is. De vlinder is zeer variabel en de grondkleur kan variëren van bleek roomkleurig tot bruinachtig okerkleurig. Ook de middenband kan van okerkleurig naar bruin tot bijna zwartachtig verdonkerd zijn. Ook de mannelijke en vrouwelijke genitaliën (fig. 12-14) zijn nogal variabel (Razowski, 1970).

Van de rups wordt vermeld dat ze van de herfst tot het voorjaar leeft in de wortels en de wortelhals van wilde averuit (*Artemisia campestris* L.). De vlinder vliegt in twee generaties in april en mei en weer in juni en juli. Of de levenswijze van de rups van de tweede generatie verschilt van die van de eerste wordt in de literatuur niet vermeld (Hannemann, 1964; Razowski, 1970). Wilde averuit is een zeldzame plant in Zuid-Limburg en wordt slechts uit twee 5×5 km hokken vermeld. In één van deze 5×5 km hokken is het exemplaar uit Schinveld verzameld (Schreurs, mondelinge mededeling).

Cnephasia genitalana Pierce & Metcalfe [88, 96]

ZE: Kortgene, 30.vii.1998, 2 exx., JV.

Wederom een tweetal exemplaren van deze

zeldzame *Cnephasia*-soort te Kortgene. De eerste vangst uit die plaats stamt van 1996 (Huisman & Koster, 1999).

Capua vulgana (Frölich)

GR: Terborg, 14.v.1994, 3 exx., DT; Zuidbroek, 31.v, 5-6.vi.1996, 28.v.1999, DT; Sellingen, 24.vi.1996, DT; Stadskanaal, 16.vi.1999, GW.

Capua vulgana is een gewone soort van de zandgronden en de duinen, de naam suggereert het al. De rups leeft op verschillende voedselplanten zoals haagbeuk (*Carpinus betulus* L.), els (*Alnus* sp.), lijsterbes (*Sorbus* sp.), bosbes (*Vaccinium* sp.), braam (*Rubus* sp.) en eik (*Quercus* sp.) (Bradley et al., 1973). Nieuw voor Groningen.

Archips oporana (Linnaeus)

GR: Zuidbroek, 22.vii, 14, 17.viii.1996, 2.vii, 13.viii.1997, 4-24.vii, 1-4.viii.1999, 30 exx., DT; Stadskanaal, 1-4.viii.1999, 3 exx., GW.

Archips oporana is een gewone vlinder, vooral in diluviale gebieden. De rups leeft, eerst minerend, tussen samengesponnen naalden van diverse naaldbomen (Bentinck & Diakonoff, 1968). Nieuw voor Groningen.

Cacoecimorpha pronubana (Hübner) [85, 94]

NH: Zaandijk, 10, 26.v, 26.viii, 6-7.ix.1999, J. Stuurman; Amsterdam, ix.1999, ongeveer 45 exx.; Zaandam, 25.ix, 30.x.1999, meer dan 100, RV.

De soort die tot voor enige jaren nog als een adventief werd beschouwd, is zich snel over Nederland aan het uitbreiden. Hoe snel dit kan gaan wordt geïllustreerd in de volgende bijdrage van R. de Vos:

“Mijn collega Lynn Meijerman had voor haar studie feromoon van deze soort besteld bij de Plantenziektenkundige Dienst te Wageningen, met de bedoeling daarmee ergens in Nederland in het veld een proef te doen. Op de dag dat ze het pakje ontving, 21 september, was het prachtig weer en ze had het raam van haar werkkamer open, met het pakje midden in de kamer op het bureau. Onbedoeld kwam na korte tijd het ene na het andere vlindertje aange-

vlogen en ving ze zeker 20 exemplaren. De rest van de week vingen we rond het hele museum bij open ramen vlindertjes, soms kwamen ze af op een tissue die alleen maar in contact was geweest met de (gesloten) feromooncapsules! In totaal vingen we zo'n 45 exemplaren in Amsterdam. Om dit ook in Zaandam te proberen nam ik de (lege) plastic zak, waar de capsules in hadden gezeten, mee naar huis. Het resultaat was verbluffend. Op zaterdag 25 september, wederom een zonnige dag (een voorwaarde voor succes), zag ik 's morgens in het centrum van Zaandam reeds vijf vlindertjes zonder dat ik het feromoon bij me had. Ik ging naar deze plek terug met de plastic zak in de kofferruimte van mijn auto. Nauwelijks had ik de kofferklep open of er vlogen al tientallen exemplaren rond en na een kwartier zaten ze zelfs tot in mijn broek en haar. Haastig heb ik de kofferklep dichtgegooid en ben gevlucht, diverse motjes in mijn auto meenemende. Ik schat dat er zeker zo'n honderd motjes in mijn directe omgeving vlogen, dus wie weet hoeveel het er werkelijk zijn geweest? Als klap op de vuurpijl ving ik op 30 oktober (ruim een maand na het feromoongebruik) bovendien nog één exemplaar in de binnenstad van Zaandam .. op de kofferklep van mijn auto!!”

Eudemis porphyra (Hübner) [93]

GE: Drempt, 12.vii.1999, 1 ♀, op licht, CN.

Dit is een zeldzame bladroller die tot nu toe slechts bekend was van drie vindplaatsen in Limburg. De vlinder is vaak verwisseld met de algemenere *Eudemis profundana* (Denis & Schiffermüller). De determinatie via de mannelijke en vrouwelijke genitalia is uitvoerig besproken in Huisman & Koster (1996). De rups leeft op appel en waarschijnlijk ook op eik (Bradley et al., 1979), mogelijk ook op vogelkers (*Prunus padus* L.) en *Cotoneaster* sp. (Hannemann, 1961). Nieuw voor Gelderland.

Cymolomia hartigiana (Saxesen)

LI: Groote Peel, 26.vi.1999, tijdens de 'Snellen-Ter Haar'-excursie, RV.

Dit is een lokale soort, waarvan de vindplaat-

Fig. 10, 11. *Cochylidia richteriana*, resp. van Schinnen, 16.vii.1998 en Schinveld, 22.viii.1999. Foto's E. J. van Nieukerken.

sen zich concentreren op de Veluwe, rond Nijmegen en in Zuid-Limburg. In Brabant was de vlinder uit twee uurhokken bekend.

Epinotia fraternana (Haworth) [85]

OV: Ommen, Wolfskuil, 30.v.1997, DT; Ommen, 30.v.1997, 2 exx., DT; Denekamp, landgoed Singraven, Harseveld, 11.v.1998, 12 exx. geklopt uit sparren (*Picea* sp.), JCK.

De meeste vindplaatsen van deze soort liggen op de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Verder nog een paar verspreide vondsten in het westen, zuiden en noorden van ons land (Kuchlein, 1993). Op het landgoed Singraven was de soort algemeen rond de lage takken van sparrenbomen. De rups leeft van augustus tot oktober eerst als mineerder en later tussen samengesponnen naalden van spar en zilverspar (*Abies* sp.), zelden op grove den (*Pinus sylvestris* L.) (Bentinck & Diakonoff, 1968; Bradley et al., 1979). Nieuw voor Overijssel.

Epiblema cnicicolana (Zeller) [88]

ZE: Kortgene, 24.vi.1998, 3 exx. gesleept van heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.), JV.

Weliswaar is de vlinder al van deze vindplaats bekend, maar omdat er nog maar één vindplaats en één dier uit Nederland bekend waren, is er alle reden om aan nieuwe gegevens ruim aandacht te besteden. De eerste vangst was in 1991 op licht (Huisman & Koster, 1994). Hoewel Van Vuure op deze soort is blijven letten heeft een nieuwe waarneming zeven jaar op zich laten wachten. Een gelukkige omstandigheid is dat nu de dieren gesleept zijn van heelblaadjes, de voedselplant van de rups. Elders in Zeeland en op de kop van Goeree is ook nogal eens gesleept op heelblaadjes, zonder dat *Epiblema cnicicolana* gevonden werd. Een heel voorlopige conclusie uit een en ander zou kunnen zijn dat de soort in ons land weliswaar heel zeldzaam, maar toch inheems is. Voor uitvoeriger gegevens over determinatie, biologie en faunistiek zij verwezen naar bovengenoemde publicatie.

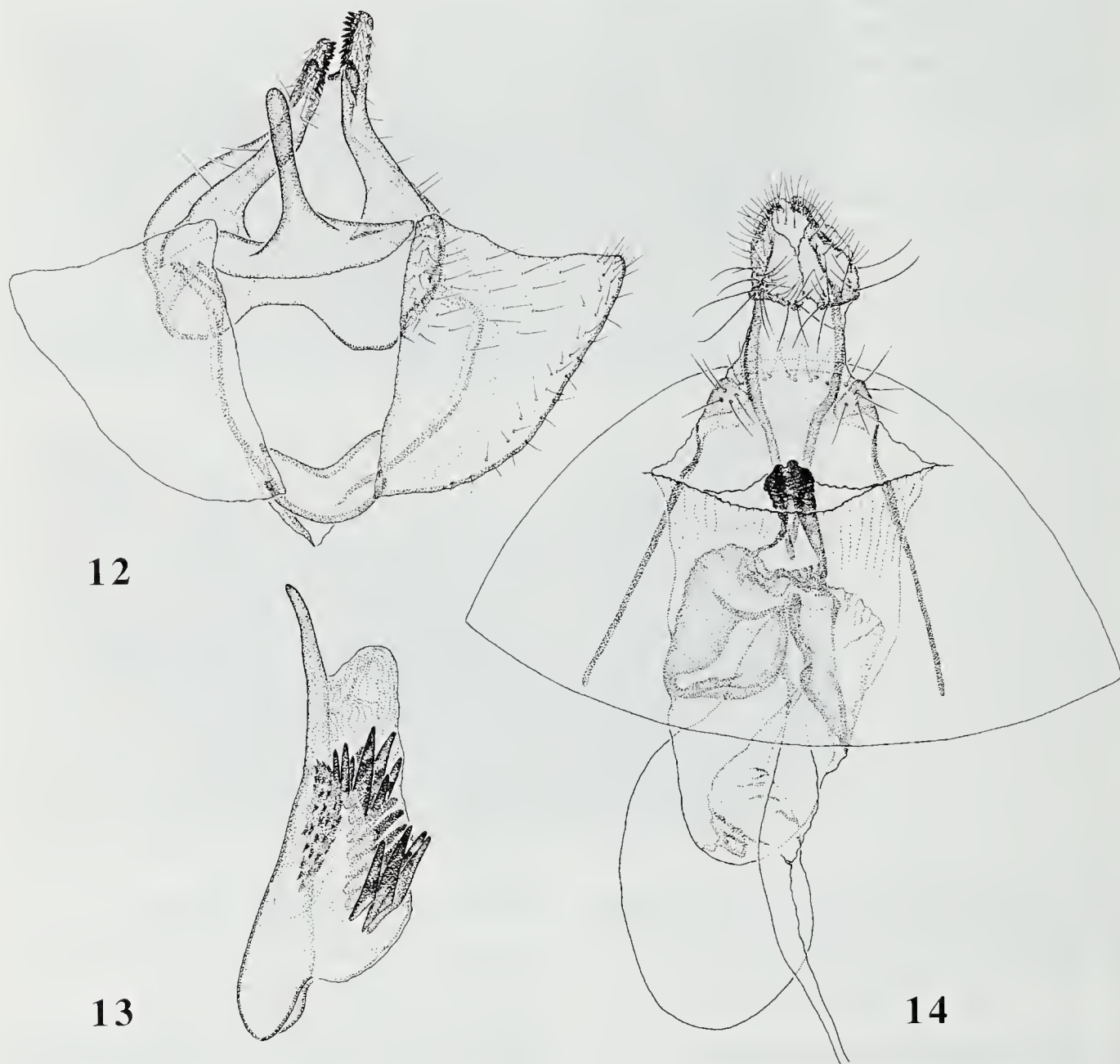

Fig. 12-14. *Cochylidia richteriana*, genitalia. 12, 13 mannelijke genitalia (13 aedeagus), prep. JCK5118; 14, vrouwelijke genitalia, Schinveld, 22.viii.1999, prep. JCK5125. Tekeningen J.C. Koster.

Epiblema graphana (Treitschke) [82, 85, 94]

GE: Drempt, 18.vi.1994, CN.

Benoorden de grote rivieren alleen bekend uit Drenthe. Nieuw voor Gelderland.

Ancylis unguicella (Linnaeus)

ZE: Kortgene, 18.vii.1999, op licht, JV.

Dit is een redelijk gewone vlinder, die echter in het zuidwesten tot nu toe volkomen ontbrak. Dat is ook begrijpelijk, want de rups leeft op heidesoorten. Nieuw voor Zeeland.

Cydia tenebrosana (Duponchel) [97]

OV: Ootmarsum, 22 vi.1994, KH. – GE: Wezep, 13.vi.1999, KH. – ZE: Kortgene, 15-17.vi.1998, 6 exx., JV.

De vlinder is verspreid over ons land, maar in de meeste provincies zijn er maar enkele vindplaatsen, in het noorden nog minder. Uit het zuidwesten alleen van Goeree-Overflakkee bekend. De rups leeft voornamelijk in de bottels van hondsroos (*Rosa canina* L.) (Emmet, 1988). Nieuw voor Zeeland.

Cydia amplana (Hübner) [96, 97] (fig. 15)

NH: Zaandam, 19.vii-4.viii.1999, 4 exx. op licht, RV;
Bergen aan Zee, 4.viii.1999, 70 exx. op het laken, RV. –
ZE: Haamstede, 13.viii.1999, op licht, KH.

Het was al bekend dat deze soort de laatste jaren in de duinen benoorden Egmond en in Ouddorp geregeld te vinden is (Huisman & Koster, 2000). Ook in 1999 was hij weer present. In dat jaar werd voor de eerste keer een enkel exemplaar in Haamstede gevangen in een klein eikenbos aan de rand van de duinen. Omdat op dezelfde plaats in de voorgaande jaren in dezelfde maanden af en toe een lichtval heeft bestaan is het aannemelijk dat dit een kleine recente uitbreiding van het areaal betekent. De exemplaren in Zaandam zijn vermoedelijk zwervers uit de duinen omdat de soort in dezelfde periode in Bergen aan Zee massaal op het laken kwam, haast nog algemener dan *Tortrix viridana* Linnaeus (De Vos, in litteris). Nieuw voor Zeeland.

Pammene aurana (Fabricius)

DR: Uffelte, 13.vii.1993, KH. – OV: Zwolle, 3.vii.1992, KH. – NH: Den Helder, 17.vii.1997, K. Kaag.

Boven de lijn IJmuiden-Denekamp nog niet eerder waargenomen. Nieuw voor Drenthe.

Pammene inquilina T. Fletcher [82]

Syn: *Pammene giganteana*

ZH: Oostvoorne, 3.v.1981, geklopt uit eik, KH. – ZE: Kamperland, 15.iii.1998; Wissenkerke, 19.iii.1998, JV.

Het hoofdvlieggebied van deze soort ligt meer midden in het land; in het noorden ontbreekt de vlinder tot nu toe geheel, uit het zuidwesten was maar één waarneming bekend. De rups leeft in *Andricus*- en *Biorhiza*-gallen op eik (Bradley et al., 1979).

Pammene obscurana (Stephens)

NH: Jisp, 8.v.1998, H. Burgers.

Deze bladroller wordt meestal maar in een enkel exemplaar gevangen en is ook slechts van een 25tal 5×5 km hokken bekend, vooral in het midden en zuiden van ons land. Maar één

Fig. 15. Verspreiding van *Cydia amplana*.

vindplaats in de vier noordelijke provincies, drie in het westen. Rups in de katjes van de berk.

Pammene regiana (Zeller) [85]

ZH: Katwijk aan Zee, Coepelduinen (88-470), 2.ix.1999, rupsen in vruchten van gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus* L.), 1♂, e. l. 17.iv.2000, EvN en TJ.

Deze soort werd gelijk met *Pammene aurita* gevonden, zie onder. *Pammene regiana* lijkt zich uit te breiden, maar wordt maar zelden gekweekt.

Pammene aurita Razowski [82, 84, 86]

FR: Beetsterzwaag, 24.vii.1999, G. Tuinstra. – GE: Drempt, 20.viii.1996, CN. – ZH: Katwijk aan Zee, Coepelduinen (88-470), 2.ix.1999, rupsen in vruchten van gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus* L.), 2♂, 3♀ e.l., 2-4.v.2000, EvN en TJ; Ouddorp, 18.viii.1996, KH; 29.vii, 12.viii.1997, BvA en KH; 29.vii, 12.viii.1998, KH. – ZE: Gapinge, 11.viii.2000, KH.

De rupsen van Katwijk werden verzameld, samen met die van *Pammene regiana* (Zeller), toen gezocht werd naar rupsen van *Ectoedemia decentella* (Herrich-Schäffer), die uiteindelijk

niet gevonden werden. De vruchten met rupsen zijn duidelijk te herkennen door gelige plekken en soms gaatjes in de vruchten. In Nederland eerst gezien als zeldzaam (Gielis et al., 1985; Huisman et al., 1986; Van Nieukerken et al., 1993), maar tegenwoordig als tamelijk gewoon (Kuchlein, 1993) zoals ook de ervaringen in Ouddorp en elders aangeven. De soort wordt echter maar zelden gekweekt. De uitbreiding is parallel aan veel soorten van gewone esdoorn, een boom die niet oorspronkelijk inlands is. De vlinder uit Beetsterzwaag kwam af op het feromoon van de appelwespvlinder, *Synanthedon myopaeformis* (Borkhausen). Nieuw voor het vasteland van Friesland.

Strophedra weirana (Douglas) [96]

FR: Nijberkoop, rups op beuk (*Fagus sylvatica* L.), 25.x.1998, e.l. 1999, JS.

Deze soort komt voornamelijk voor in de zuidelijke helft van Nederland met verder nog enkele vindplaatsen in het noordoosten (Kuchlein, 1993). De rups leeft tussen twee plat op elkaar gesponnen bladeren van beuk, maar wordt ook vermeld van haagbeuk en tamme kastanje (*Castanea sativa* Mill.) (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Friesland.

Dichrorampha agilana (Tengström) [82, 97]

DR: Uffelte, SU; Ansen, 7, 14.vi.1992, DT. – GE: Hoog-Keppel, 21.vi.1998, DT.

Nieuw voor Drenthe.

Epermeniidae

Epermenia chaerophyllella (Goeze) [82, 86, 94] (fig. 16)

GR: Stedum, 7, 12.vii.1997, 6, 10.vii.1998, 25.iv, 7-14.viii.1999, DT; Zuidbroek, 30.iii, 14.viii.1998, DT.

De databank Tinea bevat een zeer groot aantal nieuwe gegevens van deze kennelijk gewone soort. We laten de niet Groningse gegevens weg, en volstaan met een kaartje (fig. 16). Nieuw voor Groningen.

Fig. 16. Verspreiding van *Epermenia chaerophyllella*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990, zeer kleine stippen: voor 1900.

Pterophoridae

Agdistis adactyla (Hübner)

Deze vedermot werd nieuw voor ons land gemeld door Wolschrijn & Kuchlein (2000) op grond van één vrouwtje, gevangen in 1999 in Twello.

Capperia britanniodactylus (Gregson) [85]

GE: Rheden, 25.vi.1993, in aantal opgejaagd uit valse salie (*Teucrium scorodonia* L.) aan bosrand, BvA en KH; Montferland, v.1999, veel rupsen op valse salie; Terlet, vi.1999 en 2000, rupsen op valse salie, JW. – NB: Valkenswaard, De Plateaux, 19.vi.1999, FG, det: C. Gielis. – LI: Vlodrop-station, v.1985, veel rupsen, JW.

Deze soort is voor het eerst uit Nederland gemeld door Langohr & Schreurs (1987). Zij vonden de vlinders in 1985 op de Brunssummerheide, van 20-26 juli. Achteraf is gebleken dat Wolschrijn deze vedermot ook in 1985 gevonden heeft te Vlodrop-Station, terwijl Van Nieukerken al in 1984 een mannetje ving in Santpoort (Kuchlein et al., 1988). De indruk van J. Wolschrijn is dat de soort overal gevon-

den wordt waar veel valse salie groeit. Van der Wolf vond op zijn vaste looproute rond het vliegveld Eindhoven de rupsen van de soort op valse salie. De rupsen zaten op het einde van de uitlopers van een grote pol valse salie en veroorzaakten door hun vraat dat de toppen van de uitlopers knikten. Dit vraatbeeld is zeer duidelijk waarneembaar. Het exemplaar te Valkenswaard werd gesleept van de bovengenoemde voedselplant die daar veelvuldig voorkomt. Nieuw voor Noord-Brabant.

Oidaematophorus lithodactyla (Treitschke)
[88]

NH: Callantsoog, Zwanenwater, 3.viii.1999, op licht, JCK. – ZH: Ouddorp, 10.viii.1993, op licht; 2.viii.1994 op licht; 6.vii.1998, gesleept; 4.vii.1999, 2 exx. gesleept uit heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.), KH.

Deze fraaie grote vedermot verscheen op het laken dat opgesteld stond in het Zwanenwater bij de werkschuur van Natuurmonumenten. De soort wordt hoofdzakelijk in de zuidelijke helft van ons land aangetroffen, maar er zijn ook enkele vondsten bekend uit noordelijk Noord-Holland (Kuchlein, 1993; Zumkehr, 1995). De rups leeft op donderkruid (*Inula conyzae* (Griess.) Meikle), wilgalant (*I. salicina* L.) en heelblaadjes, waarvan de bloemknoppen, stengels en bladeren worden gegeten (Gielis, 1996). De beide eerste plantensoorten vallen af als voedselplant voor het Zwanenwater. Heelblaadjes komt er wel voor, in hoofdzaak langs de oever van een sloot langs de weg, niet ver van de vangplaats. In 2000 werd in de eerste week van juni op deze locatie naar de rupsen gezocht. De toppen van de planten vertoonden veel vraat en uitwerpselen, iets wat werd veroorzaakt door de nog jonge rupsen van *Oidaematophorus lithodactyla*. Ze zaten er bij tientallen, maar door hun schutkleur waren ze in eerste instantie niet gemakkelijk te vinden. De kweek is niet gemakkelijk. Het beste resultaat werd verkregen door de rupsen op de levende planten in te binden. De ervaring in Callantsoog loopt parallel met de bevindingen in Ouddorp.

Hellinsia carphodactyla (Hübner)
Syn. *Euleioptilus carphodactyla*

ZH: Ouddorp, 20.vii.1998, KH.

Deze vlinder wordt vooral gevonden in Zuid-Limburg en de duinstrook van Zuid-Holland. Dit is begrijpelijk, want de rups leeft op alant (*Inula* sp.) en op driedistel (*Carlina vulgaris* L.). Uit de zuidwesthoek van ons land nog niet bekend.

Pyralidae

Selagia argyrella (Denis & Schiffermüller)

GE: Groesbeek (190-420), 20.vii.1994, AC. – NB: Valkenswaard, de Plateaux, 24.vii.1998, FG.

De soort is voornamelijk gevonden in de zuidelijke helft van ons land, maar na 1961 niet meer gezien tot Langohr in 1986 en 1987 de soort weer aantrof op respectievelijk de Strabrechtse Heide (NB) en te Cranendonck (NB) (Kuchlein, 1993). De rups leeft op struikheide (*Calluna vulgaris* (L.) Hull).

Trachycera marmorea (Haworth) [85]

GE: Zelhem, IJzevoorde, 22.vi.1998, JZ; Drempt, 29.vi.1995; Hoog-Keppel, 13.vi.1999, ex larvae, CN.

Voornamelijk verbreid in Zuid-Limburg en vandaar uit langs de rivieren naar het noorden tot aan Twello, met daarnaast een vlieggebied in Zeeland. In het algemeen wordt de vlinder niet veel gevangen.

Acrobasis sodalella Zeller

NB: Luyckgestel, 17, 20.vi.1999, FG, laatste exemplaar in collectie AS, det. Asselbergs en Kuchlein.

Een zeldzame soort die alleen bekend is van de Veluwe, Utrechtse Heuvelrug en het Rijk van Nijmegen, maar tegenwoordig weinig meer wordt gezien (Kuchlein, 1993). De rups leeft op eik in een nest met verschillende rupsen. In tegenstelling tot de nauwverwante *Acrobasis consociella* Hübner, die een plat nest maakt, is het nest van *A. sodalella* meer kluwenvormig (Hannemann, 1964). Nieuw voor Noord-Brabant.

Apomyelois bistriatella (Hulst)

GE: Nunspeet, de Vennen, 9.vii.1999, 1 ♀ op licht, KH. –
LI: Groote Peel, 25.vi.1999, 1 ♀ op licht, KH.

De soort is in het begin van de 20e eeuw voor het eerst in Europa opgedoken. De eerste vlinder in Nederland is in 1950 door C. Doets op de Sint-Pietersberg gevangen. Hij is nu uit 19 5×5 km hokken bekend, alle in het oosten van ons land. Toch wordt het dier maar weinig waargenomen, nog het meest in of bij hoogveengebied (Kuchlein, 1993). De rups leeft volgens Emmet (1988) in de kogelhoutskoolzwam *Daldinia concentrica* (Bolt: Fr.) Ces. & de Not. (familie Xylariaceae, orde Xylariales), die op dood hout groeit. In Denemarken is de vlinder eenmaal in aantal gekweekt uit *Daldinia loculata* (Lév.) Sacc. (door Palm (1986) ten onrechte '*D. tuburosa*' genoemd) (O. Karsholt, in litteris).

In Nederland waren tot voor kort twee soorten *Daldinia* bekend: de gewone *D. concentrica* en de zeer zeldzame glanzende houtskoolzwam *Daldinia vernicosa* (Schwein) Ces. & de Not. (Nauta & Vellinga, 1995).

Het genus is echter recent herzien (Ju et al., 1997; Rogers et al, 1999) en sommige soorten zijn opgesplitst, waardoor niet meer duidelijk is welke soorten bij ons voorkomen, en dus welke soorten het voedsel van *A. bistriatella* zouden kunnen vormen. Het is bovendien niet uitgesloten dat de rups ook op andere zwammen zou kunnen leven.

Vitula biviella (Zeller) [82, 93, 97]

NH: Den Helder, Donkere Duinen, 17.vii.1999, B. Möhlmann.

Vooraf een vlinder uit het zuidwestelijk duingebied, hier en daar iets verder het binnenland in. Van de meer noordelijke duinen eerder alleen bekend van Vogelenzang, Bergen en Terschelling (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1996 en 2000).

Crambus silvella (Hübner) [95]

NH: Zaandam, 31.vii.1999, 2 exx. op licht, RV.

Crambus silvella blijft een schaars voorko-

mende soort. Deze vondst vormt een welkome aanvulling van de weinige gegevens uit het westen van ons land.

Donacaula mucronella (Denis & Schiffermüller) [85]

NH: Zaandijk, 6.vii.1999, J. Stuurman.

In grote delen van Nederland een gewone soort, maar dit geldt echter niet voor Noord-Holland boven het Noordzeekanaal.

Acentria ephemerella (Denis & Schiffermüller)

GR: Wagenborgen, 12.vii.1997, DT; Eenrum, De Slikken, 5.vi.1998, DT; Zuidbroek, 14-31.vii, 1-6.viii.1999, 19 exx., DT; Stadskanaal, 24.vii.1999, GW.

De soort is bekend uit een groot deel van Nederland, maar is beduidend schaarser in het oosten en noorden (Kuchlein, 1993). De mannetjes komen goed op licht, de wijfjes van de gevleugelde vorm ook wel. Nieuw voor Groningen.

Evergestis extimalis (Scopoli)

GR: Muntendam, 1, 15.vii.1999, 5 exx., DT; Zuidbroek, 7-30.vii.1999, DT; Stadskanaal, 7, 24.vii.1999, 7 exx., GW. – FR: Ameland, 12.vii.1997, JL.

In grote delen van ons land algemeen voorkomend, maar in het oosten en noorden veel minder gewoon (Kuchlein, 1993). Nieuw voor Groningen.

Evergestis limbata (Linnaeus) [85, 86, 94, 97] (fig. 17)

GE: Zelhem, IJzevoorde, 20.vi.1998, 4.vii.1999, JZ; Hummelo, Enghuizen, 14.vi.1988; Drempt, 16.vii.1992, 2.vii.1994, 13.vii.1997, 27.vi.1998, 5.vii.1999; Doesburg, wallen, 15.vi.1999; Laag-Keppel, 16.vii.1999, CN.

Deze meldingen passen geheel in het patroon dat zich de laatste tijd ontwikkeld heeft: een soort die vanuit Zuid-Limburg langs de rivieren oprukt naar het noorden.

Fig. 17. Verspreiding van *Evergestis limbata*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990, zeer kleine stippen: voor 1900.

Udea lutealis (Hübner) [82, 84] (fig. 18)

NH: Den Helder, Linie tussen Middenweg en Sporthal, 9 en 30.vii.1999, fort Dirks Admiraal, 30.vii.1999, B. Möhlmann. – ZE: Kortgene, 3.viii.1993; Poppendamme, 1.viii.1999; Oost-Souburg, 12.viii.1999, DT.

De vlinder is in hoofdzaak gevonden in de oostelijke helft van ons land, slechts enkele vondsten zijn bekend uit het kustgebied (Kuchlein, 1993). Nieuw voor Zeeland.

Loxostege sticticalis (Linnaeus) (fig. 19)

Een trekvlinder die nog niet uit de Noordelijke provincies bekend was. De databank Tinea bleek zoveel nieuwe gegevens te bevatten, naast degene die bij ons waren binnengekomen, dat wij afzien van een lijst en alleen een kaart publiceren (fig. 19). Hiermee is *Loxostege sticticalis* nu uit alle Nederlandse provincies gemeld, en ook van een tweetal Waddeneilanden. Nieuw voor Groningen, Friesland en Drenthe.

Sitochroa verticalis Linnaeus) [93]

ZH: Hompelvoet, 28.vi.1998, Ph. Derks, collectie KH.

Fig. 18. Verspreiding van *Udea lutealis*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990.

Het vlindertje is door één van de beheerders van de sternkolonie, die voor B. van Aartsen de malaiseval verzorgen, met het net uit de ve-

Fig. 19. Verspreiding van *Loxostege sticticalis*. Grote stippen: vondsten na 1990, kleine stippen: 1900-1990, zeer kleine stippen: voor 1900.

getatie gesleept. Dit is een interessante waarneming, want het dier is in recente tijd alleen gevangen in Woensdrecht, waar hij door J. Asselbergs sinds 1992 geregeld gezien wordt. De soort die in 1858 voor het eerst in ons land gevangen werd, is sindsdien, tot 1928, nog op een zestal plaatsen waargenomen, verspreid over zuidwest-Nederland, in Vogelenzang en in Zuid-Limburg (Kuchlein, 1993). Kuchlein is van mening dat het hier waarschijnlijk om immigranten gaat. In Engeland wordt *Sitochroa verticalis* ook beschouwd als een soort die daar op zijn minst door migratie wordt aangevuld (Goater, 1986).

De vlinder was in zuidelijk Engeland in de tijd van Beirne (1952) tamelijk gewoon, maar schijnt ook daar schaarser te worden. De stabiliteit van de populatie in Woensdrecht lijkt er op te wijzen dat *Sitochroa verticalis* hier op dit moment een standvlinder is. De vraag is nu of het dier van de Hompelvoet een migrant is. Het kan evengoed een zwerver vanuit Woensdrecht zijn. Hemelsbreed is de afstand niet meer dan 45 à 50 km. Het is zelfs denkbaar dat er op de Hompelvoet een vaste populatie zit. De biotoop lijkt niet ongeschikt. De rups van *S. verticalis* leeft op een veelvoud van kruiden. In Engeland vliegt de vlinder in weiden en open velden. De vindplaats in Woensdrecht is een oude spoordijk met een stuk weiland, begraasd door schapen. Er groeit veel distel. Een smalle strook akkerland scheidt dit van de buitendijk. Op de Hompelvoet is de vlinder gevangen in de overgangszone tussen duindoornstruweel en begraasd grasland.

Phlyctaenia stachydalis (Germar)

OV: De Weerribben, 1.vii.1999, G.Padding en KH. – GE: Hoog-Keppel, 4.vii.1994, CN.

Deze vlinder wordt vermeld uit heel wat plaatsen, voornamelijk in het midden en zuidoosten van Nederland, maar blijft een schaarse verschijning. Uit de drie noordelijke provincies is maar één vindplaats bekend. De rups leeft op moerasandoorn (*Stachys palustris* L.) en bosandoorn (*S. sylvatica* L.), wat de voorkeur voor vochtige terreinen verklaart.

Algedonia terrealis (Treitschke) [82, 96]

GE: Lienden, 20.vi.1994, MMJ.

Door Huisman & Koster (1999) is uitgebreid ingegaan op de verspreiding van deze zeldzame soort. Hierbij een nieuwe vindplaats die binnen het areaal ligt van de vorige vondsten.

Sclerocona acutella (Eversmann)

NH: Callantsoog, Zwanenwater, 12.vii.1999, op licht, JCK.

Een exemplaar kwam in het Zwanenwater op licht op 12 juli 1999. Deze soort behoort tot de zeldzaamheden van de Nederlandse fauna. Ze is voor het eerst in ons land gevangen in 1976; toen verschenen er een mannetje en een vrouwtje in Eerde (OV) op licht (Lempke, 1977). Vrij kort daarna is de soort ook gevangen op de Veluwe en op een drietal plaatsen op de Zuid-Hollandse eilanden. De laatste waarneming dateert uit 1992 van Heerlen (Kuchlein, 1993). Ook in de ons omringende landen is de vlinder zeer lokaal en het aantal gevangen exemplaren gering. Van het zuiden en oosten van Europa worden meer vindplaatsen gemeld. Er wordt dan ook gedacht dat de soort een immigrant is. De meeste exemplaren worden echter in een moerasige omgeving gevangen en zijn ook vaak zeer vers, wat het vermoeden rechtvaardigt dat de vlinders zich hier hebben ontwikkeld. Over de biologie van *Sclerocona acutellus* is niets bekend. Het achterlijf van de geprepareerde dieren vervet snel, wat er vaak op duidt dat de rups een stengel- of wortelbewoner is. Nieuw voor Noord-Holland.

Diasemiopsis ramburialis (Duponchel) [84]

GE: Wezep, 12.x.1999, overdag op de hei, langzaam fladerend van pol naar pol, KH.

Migrant. Al vermeld in het trekvlinderverslag over 1999 (De Vos, 2000). Vierde vondst in Nederland.

Overige vermeldenswaardige vondsten

Stigmella sakhalinella Puplesis, ZH: Ouddorp, 3.viii.

- 1996, 1 ♂, KH. *Yponomeuta irrorrella* (Hübner), GE: Drempt, 29.vii.1999, 2 exemplaren op licht, CN; LI: Groote Peel, 26.vi.1999, op licht tijdens de 'Snellen-Ter Haar'-excursie, RV. *Swammerdamia pyrella* (Villers), GR: Stadskanaal, 1.viii.1999, 2 exemplaren, GW. *Atemelia torquatella* (Lienig & Zeller), GR: Onderdendam, 8.vii.1999, dood in vensterbank, KH. *Luquetia lobella* (Denis & Schiffermüller), GE: Zelhem, IJzevoorde, 14.vi.1999, JZ. *Elachista poae* Stainton, ZH: Lexmond, 5.viii.1999, CG. *Eratophyes amasiella* (Herrich-Schäffer), GE: Rheden, Stikke Trui, 20.v.1996, A. Alberts; NB: Helenaveen, Mariapeel, 26.vi.1999, R. Vis. *Metalampra cinnamomea* (Zeller), LI: Schinveld, 13.viii.1999, AS. *Batia lambdella* (Donovan), LI: Groote Peel, 25-27.vi.1999, tijdens de 'Snellen-Ter Haar'-excursie, RV. *Coleophora lineolea* (Haworth), OV: Hasselt, Stadsgaten, 24.vi.1998, KH; GE: Drempt, 5.viii.1998, CN. *Coleophora zelleriella* Heinemann, LI: Groote Peel, 26.vi.1999, tijdens de 'Snellen-Ter Haar'-excursie, JZ. *Oegoconia deauratella* (= *bacescui*) (Herrich-Schäffer), FR: Ameland, Nes, 12 en 30.vii.1997, JL. *Bryotropha terrella* (Denis & Schiffermüller), GR: Stadskanaal, 3.viii.1999, 3 exemplaren, GW. *Bryotropha similis* (Stainton), GR: Stadskanaal, 24.vii.1999, GW. *Bryotropha affinis* (Haworth), GR: Stadskanaal, 3.viii.1999, GW. *Gelechia senticella* (Staudinger), GE: Zelhem, IJzevoorde, 10.viii.1999, JZ; NH: Zaandam, 25.vii.1999, in lichtval, RV; ZH: Lexmond, 31.vii.1999, CG. *Chionodes fumatella* (Douglas), FR: Elsloo, Schapedobbe, 9.viii.1997, P. Zeinstra. *Caryocolum alsinella* (Zeller), ZH: Ouddorp, 3.viii en 29.viii.1994; 15.viii.1996, KH. *Platyedra subcinerea* (Haworth), ZH: Lexmond, 20.v en 10.vi.1999, CG. *Cochylis dubitana* (Hübner), FR: Ameland, Nes, 12.vii - 9.viii.1997, JL; Elsloo, excursie Schapedobbe, 9.viii.1997, LB. *Dichelia histrionana* (Frölich), GR: Stadskanaal, 3.viii.1999, GW. NH: Jisp, 3.viii.1991, H. Burgers. *Hedya ochroleucana* (Frölich), FR: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Celypha striana* (Denis & Schiffermüller), FR: Ameland, Nes en Kleine Vaarwater, 6 en 12.vii.1997, JL. *Piniphila bifasciana* (Haworth), FR: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Thiodia citrana* (Hübner), FR: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Epinotia abbreviana* (Fabricius), FR: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Rhyacionia buoliana* (Denis & Schiffermüller), FR: Ameland, Nes en Kleine Vaarwater, 12.vii.1997, 2 exemplaren, JL. *Ancyliis achatana* (Denis & Schiffermüller), FR: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Stenoptila pterodactyla* (Linnaeus), GR: Stadskanaal, 27.viii.1999, 2 exemplaren, GW. ZH: Hompelvoet, vii.1999, malaiseval, BvA. ZE: Haamstede, 23.vii.1971, KH. *Cnaemidophorus rhododactyla* (Denis & Schiffermüller), ZH: Hompelvoet, vii.1999, malaiseval, BvA. *Oxyptilus chrysodactyla* (Denis & Schiffermüller), GE: Tongeren, 27.vii.1997, KH. *Oxyptilus distans* (Zeller), ZH: Hompelvoet, Juli 1999, malaiseval, BvA. *Aphomia zelleri* Joannis, Fr: Ameland, Kleine Vaarwater, 12.vii.1997, JL. *Euzophera pinguis* (Haworth), Gr: Stadskanaal, 24.vii.1999, GW. Ov: Hasselt, Stadsgaten, 20.viii.1993, 3 exemplaren op licht, KH. *Witlesia pallida* (Curtis), Fr: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL. *Chilo phragmitella* (Hübner), Fr: Ameland, Nes, 12.vii.1997, 3 exemplaren, JL. *Agriphila deliella* (Hübner), Fr: Aekingerzand, 22.viii.1999, tijdens excursie van de vlinderwerkgroep Friesland, JS. *Agriphila latistria* (Haworth), Gr: Stadskanaal, 4.viii.1999, GW; Stedum, 17.viii.1996, DT. *Pediasia contaminella* (Hübner), Fr: Ameland, Nes, 12.vii.1997, JL.

Literatuur

- AGASSIZ, D. J. L., 1996. Yponomeutidae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet ed.) 3: 39-123. Harley Books, Colchester.
- ALDERS, K. & J. H. DONNER, 1992. Ectoedemia quinquella, een nieuwe bladmineerder voor Nederland (Lepidoptera: Nepticulidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 52: 157-158.
- ASSELBERGS, J. E. F., 1984. Borkhausenien luridicomella (Herrich-Schäffer), nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Oecophoridae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 44: 129-130.
- BEIRNE, B. P., 1952. *British Pyralid and Plume Moths*: 1-208. F. Warne & Co, London, New York.
- BENTINCK, G. A., 1940. Zeldzame Nederlandsche Micro-en Macrolepidoptera. – *Tijdschrift voor Entomologie* 83: XVIII-XIX.
- BENTINCK, G. A., 1961. Bijzondere Lepidoptera en een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 21: 204-205.
- BENTINCK, G. A. & A. DIAKONOFF, 1968. De Nederlandse bladrollers (Tortricidae). – *Monografieën van de Nederlandsche entomologische Vereeniging* 3: 1-201.
- BLAND, K. P., 1996. Elachistidae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet ed.) 3: 339-410. Harley Books, Colchester.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMEWAN & A. SMITH, 1973. *British tortricoid moths. Tortricidae: Cochylidae and Tortricidae: Tortricinae*: I-viii, 1-251. The Ray Society, London.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMEWAN & A. SMITH, 1979. *British tortricoid moths. Tortricidae: Olethreutinae*: i-viii, 1-251. The Ray Society, London.
- DE CROMBRUGGHE, G., 1909. Observations Microlépidoptérologiques faites en 1908. – *Annales de la Société entomologique de Belgique* 53: 44-47.
- DOETS, C., 1946. Lepidopterologische mededelingen over 1939-'45. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 12: 84-91.
- ELLIS, W., J. H. DONNER & J. H. KUCHLEIN, 1999a. Changes in rank abundance of Microlepidoptera in The Netherlands. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 129-137.
- ELLIS, W., J. H. KUCHLEIN & J. H. DONNER, 1999b. Is the Microlepidoptera fauna of The Netherlands shifting northwards? – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 161-168.
- ELSNER, G. P., P. HUEMER & Z. TOKAR, 1999. *Die Palpenmotten Mitteleuropas (Lepidoptera, Gelechiidae)*: 1-208. František Slamka, Bratislava.

- EMMET, A. M. (ed.), 1988. *A field guide to the smaller British Lepidoptera. Second edition, revised and enlarged*: 1-288. The British Entomological and Natural Society, London.
- EMMET, A. M., J. R. LANGMAID, K. P. BLAND, M. F. V. CORLEY & J. RAZOWSKI, 1996. Coleophoridae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet ed.) 3: 126-338, pls. 1-8, 12-15. Harley Books, Colchester.
- EMMET, A. M., I. A. WATKINSON & M. R. WILSON, 1985. Gracillariidae. In: *The Moths and Butterflies of Great Britain and Ireland* (J. Heath & A. M. Emmet ed.) 2: 244-363. Harley Books, Colchester.
- GIELIS, C., 1975. Caloptilia robustella Jäckh ook in Nederland (Lep., Gracillariidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 35: 18.
- GIELIS, C., 1996. Pterophoridae. – *Microlepidoptera of Europe* 1: 1-222.
- GIELIS, C, K. J. HUISMAN, J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHRIJN, 1985. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1982 en 1983 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 45: 89-104.
- GOATER, B., 1986. *British Pyralid Moths*: 1-175. Harley Books, Colchester.
- GRAAF, H. W. DE & P. C. T. SNELLEN, 1881. Microlepidoptera nieuw voor de Fauna van Nederland. – *Tijdschrift voor Entomologie* 24: 109-114.
- HANNEMANN, H. J., 1961. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera I. Die wickler (s.str.) (Tortricidae). – *Tierwelt Deutschlands* 48: 1-233.
- HANNEMANN, H. J., 1964. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die wickler (s.l.) (Cochylidae und Carposinidae), Die Zünslerartigen (Pyraloidea). – *Tierwelt Deutschlands* 50: 1-401.
- HANNEMANN, H. J., 1995. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera IV. Flachleibmotten (Depressariidae). – *Tierwelt Deutschlands* 69: 1-192.
- HECKFORD, R. J., & P. H. STERLING, 1999. Separation of *Helcystogramma rufescens* (Haworth, 1828) and *H. lutatella* (Herrich-Schäffer, 1854) (Lepidoptera: Gelechiidae) on mainly previously unrecorded characters. – *Entomologist's Gazette* 50: 239-250.
- HERING, E. M., 1957. *Bestimmungstabellen der Blattminen von Europa* 1-2: 1-1185; 3: 1-221. Junk, Den Haag.
- HUEMER, P. & O. KARSHOLT, 1999. Gelechiidae I (Gelechiinae: Teleiodini, Gelechini). – *Microlepidoptera of Europe* 3: 1-356.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1994. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in de jaren 1988-1991 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 54: 29-47.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1995. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1992 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 55: 53-67.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 56: 37-55.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1997. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1994 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 57: 45-65.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1998. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1995 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 58: 53-69.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1999. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1996 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 77-95.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 2000. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland van de jaren 1997 en 1998 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 193-216.
- HUISMAN, K. J., J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF, J. B. WOLSCHRIJN & C. GIELIS, 1986. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1984 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 46: 137-156.
- JANSEN, M. G. M., 1999. The genus *Scrobipalpa* in the Netherlands (Lepidoptera: Gelechiidae). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 9: 29-78.
- JU, Y.-M., J. D. ROGERS & F. SAN MARTIN, 1997. A revision of the genus *Daldinia*. – *Mycotaxon* 61: 243-294.
- KAILA, L., 1999. Phylogeny and classification of the Elachistidae s. s. (Lepidoptera: Gelechioidea). – *Systematic Entomology* 24: 139-169.
- KARSHOLT, O. & J. RAZOWSKI (eds.), 1996. *The Lepidoptera of Europe. A distributional checklist*: 1-380. Apollo Books, Stenstrup.
- KOMAI, F., 1999. A taxonomic review of the genus *Grapholita* and allied genera (Lepidoptera: Tortricidae) in the Palaearctic region. – *Entomologica Scandinavica Supplement* 55: 1-226.
- KUCHLEIN, J. H., 1993. *De kleine vlinders: Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse microlepidoptera*: 1-715. Pudoc, Wageningen.
- KUCHLEIN, J. H. & C. ALDERS, 2000. The Dutch species of *Phyllonorycter* with dark-sprinkled forewings, with *P. populifoliella* as an addition to the Dutch list (Lepidoptera: Gracillariidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 12-19.
- KUCHLEIN, J. H., L.E.J. BOT & A. SCHREURS, 1999. Two *Helianthemum*-feeding species of Lepidoptera new to The Netherlands: *Mompha miscella* (Mompidae) and *Scythris dissimilella* (Scythridae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 103-106.
- KUCHLEIN, J. H., L.E.J. BOT & J. B. WOLSCHRIJN, 2000. Two additional records of *Bohemannia auriciliella* from The Netherlands (Lepidoptera: Nepticulidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 36-38.
- KUCHLEIN, J. H. & A. VAN FRANKENHUYZEN, 1999. Een Zuid-Limburgse soort, die naar het noorden oprukt: *Antispila treitschkiella* (Lepidoptera: Heliozelidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 124-125.

- KUCHLEIN, J. H., C. GIELIS, K. J. HUISMAN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHRIJN, 1988. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1985 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 48: 69-81.
- KUCHLEIN, J. H. & C. VAN LETTOW, 1999. The Dutch species of *Borhausenia*, with *B. nefrax* as an addition to the Dutch list (Lepidoptera: Oecophoridae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 23-29.
- KUCHLEIN, J. H. & R. DE VOS, 1999. *Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders*: 1-302. Backhuys publishers, Leiden.
- LANGOHR, G. R. & A. E. P. SCHREURS, 1987. Nieuwe en minder gewone Lepidoptera voor de Nederlandse fauna (7). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 47: 42-48.
- LEMPKE, B. J., 1977. Drie nog niet uit Nederland vermelde Lepidoptera. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 37: 161-166.
- LERAUT, P., 1997. *Liste systématique et synonymique des Lépidoptères de France, Belgique et Corse (deuxième édition)*: 1-526. Supplément à Alexanor, Paris.
- MAURISSEN, A. H., 1882. Lijst van insecten, in Limburg en niet in de andere provincien van Nederland waargenomen. – *Tijdschrift voor Entomologie* 25: cx-cxx.
- NAUTA, M. N. & E. C. VELLINGA, 1995. *Atlas van Nederlandse paddestoelen*: i-viii, 1-352. A. A. Balkema, Rotterdam, Brookfield.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN, 1982. New and rare Nepticulidae in the Netherlands (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 42: 104-112.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN, 1985. A taxonomic revision of the western Palearctic species of the subgenera *Zimmermannia* Hering and *Ectoedemia* Busck s. str. (Lepidoptera, Nepticulidae), with notes on their phylogeny. – *Tijdschrift voor Entomologie* 128: 1-164.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN, 1993. De Langsprietmotjes van Blauwe knoop en Klokjesgentiaan. – *Jaarboek Natuur 1993, Wageningen*: 88-96.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN, C. GIELIS, K. J. HUISMAN, J. C. KOSTER, J. H. KUCHLEIN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCHRIJN, 1993. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland (Lepidoptera). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 5: 47-62.
- NIEUKERKEN, E. J. VAN & J. C. KOSTER, 1999. De valkruidmineervlinder *Digitivalva arnicella* in Nederland: herontdekking en behoud (Lepidoptera: Plutellidae: Acrolepiinae). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 9: 15-28.
- PALM, E., 1986. Nordeuropas Pyralider. (Lepidoptera: Pyralidae) – med saerligt henblik på den danske fauna. – *Danmarks Dyreliv* 3: 1-287.
- PALM, E., 1989. Nordeuropas Prydvinger. (Lepidoptera: Oecophoridae) – med saerligt henblik på den danske fauna. – *Danmarks Dyreliv* 4: 1-247.
- PRINS, W. DE, 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. – *Studiedocumenten van het K.B.I.N.* 92: 1-236.
- RAZOWSKI, J., 1970. Cochylidae. In: H. G. Amsel et al. (ed.). *Microlepidoptera Palaearctica* 3 (2 pts.): I-XIV, 1-528. Georg Fromme & Co, Wenen.
- RAZOWSKI, J., 1978. Motyle (Lepidoptera) Polski. Czesc III – Heteroneura, Adeloidea. – *Monografie Fauny Polski* 8: 1137, pls. i-xi.
- ROGERS, J. D., Y.-M. JU & M. J. ADAMS, 1999. Home of the Xylariaceae. <http://mycology.sinica.edu.tw/xylariaceae/default.asp> – Version July 07, 1999.
- SNELLEN, P. C. T., 1882. *De vlinders van Nederland. Microlepidoptera, systematisch beschreven*, 2 delen: 1-1196. E.J. Brill, Leiden.
- SNELLEN, P. C. T., 1909. Aantekeningen over Nederlandse Lepidoptera. – *Tijdschrift voor Entomologie* 52: 178-190.
- STIGTER, H., A. VAN FRANKENHUYZEN & L. G. MORAAL, 2000. De paardenkastanjemineermot, *Cameraria ohridella*, een nieuwe bladmineerder voor Nederland (Lepidoptera: Gracillariidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 159-163.
- TRAUGOTT-OLSEN, E. & E. S. NIELSEN, 1977. The Elachistidae of Fennoscandia and Denmark. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 6: 1-299.
- VOS, R. DE, 2000. Trekvlinders in 1999 (zestigste jaarverslag) (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 217-230.
- WOLSCHRIJN, J. B. & J. H. KUCHLEIN, 2000. *Agdistis adactyla*, a new plume moth for The Netherlands (Lepidoptera: Pterophoridae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 60: 185-188.
- ZELLER, P. G., 1853. Sieben Tineaceen-Gattungen. – *Linnaea Entomologica* 8: 1-87.
- ZUMKEHR, P. J., 1995. De Lepidoptera van het Noord-Hollands duinreservaat. – *Publicatie PWN 95/005333*: 1-142.